

Žan Baptist Poklen Molijer

DON ŽUAN

Prevod: Mladen Leskovic

LICA

DON ŽUAN, Don Lujev sin

ZGANAREL, Don Žuanov sluga

ELVIRA, Don Žuanova žena

GUZMAN, Elvirin štitonoša

DON KARLOS i

DON ALONZO, Elvirina braća

DON LUJ, Don Žuanov otac

FRANCISKO, prosjak

ŠARLOTA i

MATURINA, seljanke

PJERO, seljak

STATUA KOMANDANTOVA

LAVIOLET i

RAGOTEN, Don Žuanovi lakeji

GOSPODIN DIMANŠ, trgovac

LA RAME, plaćeni ubojica

DON ŽUANOVA PRATNJA

DON KARLOS I DON ALONZOVA PRATNJA

PRIVIDENJE

Dešava se na Siciliji

PRVI ČIN

Pozornica predstavlja dvorac.

POJAVA I

Zganarel, Guzman

ZGANAREL (držeći u ruci burmuticu) Neka Aristotel i svi filozofi što ih god ima govore šta hoće, ništa ne vredi koliko burmut: to ti je uživanje za časne ljude, a ko živi bez burmuta, taj nije ni zaslužio da živi. Ne samo da on bistri i čisti glavu nego i oplemenjuje dušu i podučava čoveka poštenju. Ta zar ti ne vidiš da čovek, čim ga uzme, postaje ljubazan sa celim svetom i radosno ga nudi desno i levo, ma gde se nalazio? Čak ne čeka ni da mu ga zatraže, preduhitrava i želju: u tolikoj meri je istina da burmut izaziva časna osećanja i vrlinu kod svih onih koji ga uzimaju. Ali dosta o tome, vratimo se našem malopredašnjem razgovoru. Dakle, dragi Guzmane, ti veliš da je tvoja gospodarica, dona Elvira, iznenađena našim odlaskom, krenula za nama, jer joj je moj gospodar tako osvojio srce da više ne može živeti bez njega, pa je došla za njim ovamo da ga nađe? Hoćeš li da

ti u četiri oka kažem šta ja mislim? Bojim se da će se zlo provesti sa svojom ljubavlju, da će njen put u ovaj grad doneti malo ploda, a isto bi vam bilo i da niste micali odande.

GUZMAN Ali zašto, zašto? Molim te, Zganarele, reci mi ko ti je mogao uliti toliki strah, zbog čega si toliki zloslutnik? Da li ti je gospodar otkrio svoje srce i da li ti je rekao da je ohladneo prema nama, pa da zbog toga mora da putuje?

ZGANAREL Ma ne; ali po svemu jasno vidim kako stoje stvari. Ništa mi on nije rekao, ali bih se smeo opkladiti da se stvar tako razvija. Može biti da se i varam; ali u ovakvim stvarima i iskustvo mi pomaže da vidim jasnije.

GUZMAN Kako! Zar ovaj nepredviđeni odlazak znači da je Don Žuan postao neveran? Zar bi on mogao naneti toliku uvredu čistoj ljubavi done Elvire?

ZGANAREL Ne bi; samo, on je još vrlo mlad i nema hrabrosti da...

GUZMAN Zar bi čovek njegova položaja mogao učiniti takvu podlost?

ZGANAREL Haha! Taman, čovek njegova položaja! Baš si pogodio; kad bi samo to sprečavalo ljude da...

GUZMAN Ali ga obavezuje i sveta veza braka.

ZGANAREL Hej, jadni Guzmane, prijatelju moj, veruj mi, ti još ne znaš kakav je čovek Don Žuan.

GUZMAN Ja, istinu reći, ne znam kakav čovek to može biti, kad mu je trebalo da ovako podlo postupi prema nama; ali mi nikako ne ide u glavu da posle onolike ljubavi i onako posvedočenog nestrpljenja, posle tolikog udvaranja, zaricanja, uzdisanja i suza, posle tolikih strasnih ljubavnih pisama, vatrenih uveravanja i ponavljanih zakletava, jednom reči, posle onolikog zanosa i onolike vatrenosti u kakvoj se on nalazio, tako da mu u njegovoj strasti ni manastir nije predstavljao svetu prepreku, samo da bi osvojio donu Elviru - posle svega toga ne ide mi, velim, u glavu kako može imati srca da prekrši zadatu reč.

ZGANAREL Meni nije tako teško da ga razumem; a kad bi ti poznavao tu skitnicu, video bi da je stvar dosta laka - za njega. Ja ne tvrdim da je on izmenio svoja osećanja prema doni Elviri, još o tome nemam nikakvih dokaza. Ti znaš da sam, po njegovoj zapovesti, krenuo na put pre njega, a otkako je stigao, nije mi o tome ništa govorio; ali te iz predostrožnosti, inter nos, upozoravam da je moj gospodar, Don Žuan, najveći zlikovac koga je ikada zemlja nosila, besomučnik, pseto, Turčin, jeretik koji ne veruje ni u nebo ni u svece, ni u boga ni u sedmoglavu aždaju, koji provodi život kao prava divlja zver, kao epikurejska svinja, kao oličeni Sardanapal, koji se i ne osvrće na hrišćanske prekore koji bi mu mogli biti upućeni, a smatra tričarijom sve naše svetinje. Kažeš mi da se oženio tvojom gospodaricom; a veruj mi da bi on radi zadovoljenja svoje strasti učinio i više, i da bi se pored nje oženio i tobom, i njenim psom i njenom mačkom. Ništa njemu nije sklopiti brak; to mu je najzgodnija klopka da se dočepa lepotica; venčava se taj gde god stigne. Gospođa, gospođica, građanka, seljanka, ni jedna od njih nije za njega ni suviše topla ni suviše hladna; i kad bih ti stao nizati imena svih onih sa kojima se on u različitim mestima venčao, nizanje tih imena potrajalo bi do večeri. Vidim da te sve ovo iznenađuje i da menjaš boju; a, međutim, ovo je samo ovlašna skica tog čoveka; da bi slika bila potpuna, trebalo bi još podosta poteza četkom. Dovoljno je to da će ga nebeski gnev stići jednoga dana, i da bi za mene bilo bolje da služim satanu nego njega, uz koga gledam tolike grozote da već ni sam ne znam šta da mu poželim. Užasna je stvar kad je veliki gospodin hulja; treba da sam mu veran, a neće mi se; strah čini od mene uzor revnosti, zauzdava moja osećanja i unižava me toliko da vrlo često povlađujem i onome što

prezirem iz dna duše. No evo ga gde se baš ovuda šeta po dvorcu, rastanimo se. Čuj još ovo: ja sam ti iskreno sve izručio, i ovo mi je nekako brzo izišlo na usta; ali ako se desi da nešto od toga dopre do njegovih ušiju, kazaću da si nalagao.

POJAVA II

DON ŽUAN, Zganarel

DON ŽUAN S kim si to razgovarao? Čini mi se da taj liči na dobroga Guzmána done Elvire.

ZGANAREL Otprilike tako nešto.

DON ŽUAN Zar je to on?

ZGANAREL On glavom.

DON ŽUAN A otkad je u ovom gradu?

ZGANAREL Od sinoć.

DON ŽUAN A šta ga je dovelo ovamo?

ZGANAREL Mislim da i vi sami slutite šta ga uznemirava.

DON ŽUAN Bez sumnje, naš odlazak?

ZGANAREL Dobričina je vrlo ožalošćen njime, pa me je pitao za uzrok.

DON ŽUAN A ti, šta si odgovorio?

ZGANAREL Da mi vi ništa niste rekli.

DON ŽUAN Ali, ipak, šta ti misliš o tome? Kakvo je tvoje mišljenje o toj stvari?

ZGANAREL Moje mišljenje? Ako vas to ne vređa, mislim da imate u vidu neku novu ljubav.

DON ŽUAN Misliš?

ZGANAREL Da.

DON ŽUAN Bogami, ti se ne varaš; i moram ti priznati da je donu Elviru izagnala iz moga srca jedna druga.

ZGANAREL No, eto, bože moj! Ta znam ja svog Don Žuana uprste, i poznajem vaše srce od kojeg nema nestalnijega na svetu; ono voli da skakuće s jednoga mesta na drugo, a ne voli da se skrasi na jednom.

DON ŽUAN Pa reci: zar ne misliš da imam pravo kad tako radim?

ZGANAREL Hej, gospodine...

DON ŽUAN No, šta je? Govori.

ZGANAREL Svakako da imate pravo kad verujete da imate pravo; protiv toga se ne može ništa. Ali kad ne biste tako mislili, stvar bi, možda, izgledala sasvim drukčije.

DON ŽUAN E, slušaj! Dopuštam ti da govoriš slobodno i da mi rekneš sve što misliš.

ZGANAREL U tom slučaju, gospodine, reći ću vam otvoreno da se nikako ne slažem s vašim postupcima i da smatram da je veoma ružno ljubakati se na sve strane, kao što vi radite.

DON ŽUAN Šta! Ti misliš da se treba privezati za prvu na koju naiđemo, da se radi nje odrekne svih ostalih, pa ni pogled da ne bacimo na njih? I jeste mi to neka divna stvar po svaku cenu hteti ostati pri lažnoj vrlini vernosti, sahraniti sebe zauvek u jednu jedinu ljubav i, još mlad, biti mrtav za svaku lepoticu koja bi ti mogla izići na oči! Ne, ne, stalnost je samo za glupake; pravo je svake lepotice da nas očara, a ako smo se s nekom od njih već ranije sreli, to još ne može ostalima uskratiti njihov opravdani zahtev da dobiju našu ljubav. Mene, eto, lepota ushićuje ma gde je sreo, i ja se lako podajem slatkoj

vlasti kojom nas ona privlači. Sasvim je uzaludno što sam se nekoj obavezao, jer ljubav koju osećam prema jednoj lepotici nikako me ne obavezuje da budem nepravedan prema ostalima; ja imam otvorene oči da bih mogao videti vrline sviju njih, i svakoj odajem poštovanje i plaćam danak na koji me primorava priroda. I desilo se šta bilo, ja ne mogu svom srcu da uskratim ništa od onoga što nađem da je dostojno ljubavi; pa da imam i deset hiljada srdaca, kada bi mi ih zaiskalo kakvo lepo čeljade, ja bih mu ih poklonio sva. Najzad, naklonosti koje tek nastaju imaju neizrecive draži, a sve ljubavno zadovoljstvo baš i jeste u promeni. Nema ti većeg uživanja nego stotinama sitnih laskanja osvojiti srce kakve mlade lepotice, gledati kako se iz dana u dan napreduje, svojim zanosom, suzama i uzdasima savladati bezazlenu stidljivost duše koja se jogunasto brani, stopu po stopu uklanjati slabački otpor koji ona stavlja pred nas, savladati kolebljivost koju ona smatra čašću, pa je polagano odvesti onamo kuda se hoće. A kad već jednom zagospodarimo, nismo više kadri ništa ni da kažemo ni da želimo; svršeno je sa svim onim što je u ljubavi lepo, pa i mi zadremamo u miru takve jedne ljubavi, osim ako nam neka nova lepota ne razbudi želje i svojim primamljivim dražima ne pokrene naše srce na nova osvajanja. Jer, najzad, ništa nije toliko slatko kao likovati nad otpornošću kakve lepotice; a u toj oblasti ja imam ambicije onih pobednika koji neprestano lete iz pobede u pobedu i koji su nesposobni da postave granice svoim željama. Nema toga što može obuzdati plahovitost mojih želja; osećam se tako kao da imam srce koje bi moglo voleti čitavu zemlju; pa kao Aleksandar Veliki, i ja bih voleo da ima još svetova, kako bih i na njih proširio svoja ljubavnička osvajanja.

ZGANAREL Života mi, ala vi sipate! Čini mi se kao da ste to naučili napamet, ili kao da čitate iz knjige.

DON ŽUAN A šta kažeš na to?

ZGANAREL

Vere mi, mogu samo reći... Ne znam šta da kažem; jer vi tako obrnete stvar da mi se čini da imate pravo; a, međutim, istina je da ipak nemate. Bio sam prepun svakojakih najlepših misli, a od vašeg govora sve je to sada zbrkano. Ostavimo to; drugi put ću zapisati sve svoje razloge, pa ću se onda prepirati s vama.

DON ŽUAN Dobro ćeš učiniti.

ZGANAREL Pa, ipak, gospodine, da li bih smeo da se koristim dopuštenjem koje ste mi dali i da vam važem kako se ja nešto malo sablažnjavam životom koji vi provodite?

DON ŽUAN Kako! Pa kakav život ja provodim?

ZGANAREL Vrlo lep. Ali, eto, na primer, gledati vas kako se svakoga meseca venčavate...

DON ŽUAN Pa ima li išta prijatnije od toga?

ZGANAREL To je istina. Ja poimam da je to vrlo prijatno i vrlo zabavno, pa i sam bih se na to privikao kad u tome ne bi bilo nečega rđavog; ali, gospodine, tako se igrati jednom svetom tajnom i...

DON ŽUAN Dobro, dobro; to se tiče samo boga i mene, a mi ćemo to međusobno urediti tako da tebe ni glava neće zaboleti.

ZGANAREL Bogami, gospodine, ja sam oduvek slušao da je ružna šala s nebom se šaliti i da razvratnici nikada dobro ne svršavaju.

DON ŽUAN He, he, gospodine ljudi, budalaštine ne treba pridikovati! Ti znaš da sam ti rekao kako ne volim ljude koji većito nešto prigovaraju.

ZGANAREL Ja i ne govorim o vama, bože sačuvaj! Vi znate šta radite; a ako ni u šta ne

verujete, imate za to svojih razloga. Nego, ima tako nekakvih sitnih bezobraznika koji su razvratni ni sami ne znajući zašto, koji se pretvaraju da su prosvećeni, jer veruju da im to dobro stoji; da imam takvog gospodara, rekao bih mu sasvim otvoreno u brk: zar se usuđujete nebom se titrati, zar se ne plašite izrugivati se najvećim svetinjama? Zar ti, crviću, sićušni bedniče (ja to govorim svome zamišljenome gospodaru), zar se ti usuđuješ da izvrgavaš poruzi ono što ceo svet poštuje? Zar mislite da zato što imate titule, i plavu, lepo ukovrčenu periku, i pera za šešikom, i zlatnim žicama izvezen kaput i trake vatrenih boja (ja to ne govorim vama, nego onome drugom), zar vi mislite, velim, da ste samim tim i pametniji, da vam je dopušteno sve i da vam se istina ne sme skresati u lice? Čujte, dakle, od mene, svoga sluga, da nebo ranije ili docnije kažnjava bezbožnike, da rđav život vodi rđavoj smrti i da...

DON ŽUAN Dosta!

ZGANAREL O čemu smo ono govorili?

DON ŽUAN O tome kako hoću da ti kažem da mi je jedna lepotica osvojila srce i tako me uhvatila u svoje zamke, da sam došao za njom sve do ove varoši.

ZGANAREL A zar se, gospodine, nimalo ne bojite zbog smrti onoga komandanta koga ste ubili pre šest meseci?

DON ŽUAN A zašto bih se bojao? Zar ga nisam dobro ubio?

ZGANAREL Vrlo dobro, najbolje, ni on se zbog toga ne bi mogao žaliti.

DON ŽUAN A zbog te afere ja sam pomilovan.

ZGANAREL

Da; ali možda, ovo pomilovanje ne stišava želju za osvetom kod rođaka i prijatelja, i...

DON ŽUAN Eh, ne mislimo na zlo koje nas može zadesiti, mislimo radije na ono što nam može pružiti zadovoljstva. Devojka o kojoj ti govorim mlada je verenica, najlepša na svetu, a doveo ju je ovamo baš onaj za koga će se udati, i slučaj je hteo da ove ljubavnike vidim tri ili četiri dana pre njihovog putovanja. Još nikad nisam video dva stvorenja koja su toliko zadovoljna jedno drugom i koja tako sijaju od ljubavi. Duboko me je uzбудila očevidna nežnost njihove uzajamne strasti; ščepalo me je to za srce, i moja ljubav je počela ljubomorom. Jest, počelo je time što nisam mogao podneti da ih gledam tako lepo sjedinjene; srdžba raspali moju strast, i ja predstavih sebi ono neizrecivo zadovoljstvo koje bih imao kad bih pomutio njihovu slogu i razvrgao tu njihovu privrženost, čija mi je čistota tako ucvelila srce; ali, evo, dosad svi moji naponi bili su uzaludni, i ja sam pribegao poslednjem sredstvu. Ovaj budući suprug treba danas da se provoza morem sa svojom verenicom. Ništa ti ne govoreći, preduzeo sam sve da zadovoljim svoju ljubav, pa imam malu barku i ljude s kojima ću, verujem, sasvim lako oteti lepoticu.

ZGANAREL Oh, gospodine...

DON ŽUAN Šta?

ZGANAREL Vi ste to vrlo dobro pripremili i postupili baš kao što treba. Nema ti na svetu ničeg važnijeg od ispunjavanja svojih želja.

DON ŽUAN Spremi se, dakle, da odeš sa mnom, i postaraj se da ponesemo sve moje oružje, za slučaj da se... (Primitivši donu Elviru.) Uh, neprijatnog li susreta! Izdajniče! Nisi mi rekao da ie i ona ovde.

ZGANAREL Gospodine, vi me to niste pitali.

DON ŽUAN Baš je luda! Doći u istom odelu i u svojim putničkim kolima!

POJAVA III

Dona Elvira, Don Žuan, Zganarel

DONA ELVIRA Da li ćete mi, Don Žuane, učiniti milost da me prepoznate? I da li se bar smem nadati da ćete me udostojiti toga da lice okrenete prema meni?

DON ŽUAN Priznajem, gospođo, da sam iznenađen i da vas ovde nisam očekivao.

DONA ELVIRA Dabogme, lepo vidim da me niste očekivali; i odista ste iznenađeni, iako sasvim drukčije nego što sam se nadala; a vaše ponašanje pri tom u potpunosti me uverava u ono što sam odbijala da poverujem. I sama se čudim svojoj prostodušnosti i lakovernosti kad sam sumnjala u neverstvo koje su potvrđivali toliki znaci. Priznajem, bila sam toliko dobronamerna ili, tačnije rečeno, luda da sam htela obmanjivati i samu sebe, pa sam nastojala da poreknem ono što su mi oči videle, a razum govorio. Moja ljubav je osetila hlađenje vaše naklonosti, ali ja sam mu tražila razloge; da bih opravdala vaš greh zbog koga vas je moj razum osuđivao, smesta sam izmislila stotinu opravdanih razloga vašem naglom odlasku. Moje opravdane sumnje svakodnevno su me jasno upozoravale, ali ja sam odganjala taj glas koji vas je činio krivcem u mojim očima, pa sam se sa zadovoljstvom zavaravala hiljadama smešnih uobraženja koja vas predstavljahu nevinim; ali, konačno, ovaj susret ne dopušta mi više da sumnjam, i pogled kojim ste me dočekali kazuje mi mnogo više nego što bih želela da znam. Međutim, ipak bih želela iz vaših usta da čujem razloge vašem odlasku. Govorite, Don Žuane, molim vas, da vidimo kako ćete se moći opravdati.

DON ŽUAN Gospođo, evo Zganarela, on zna zašto sam otputovao.

ZGANAREL (tiho Don Žuanu) Ja, gospodine? Izvinite, ali ja ništa ne znam.

DONA ELVIRA Dobro! Zganareie, govorite. Nije važno iz čijih ću usta čuti ova razjašnjenja.

DON ŽUAN (dajući Zganarelu znak da mu se približi) Dede, reci, dakle, gospođi.

ZGANAREL (tiho Don Žuanu) Šta želite da rekнем?

DONA ELVIRA Hodite bliže, pošto to i on želi, pa mi recite uzroke tako naglog odlaska.

DON ŽUAN Zar ti nećeš da odgovoriš?

ZGANAREL (tiho Don Žuanu) Nemam šta da odgovorim. Što terate šalu sa svojim slugom?

DON ŽUAN Hoćeš li odgovoriti, kad ti kažem?

ZGANAREL Gospođo...

DONA ELVIRA No, dakle?...

ZGANAREL (okrenuvši se prema svome gospodaru) Gospodine...

DON ŽUAN (popretivši mu) Ako ti...

ZGANAREL Gospođo, veliki osvajači, Aleksandar Veliki i drugi svetovi, uzroci su našeg odlaska. To je, gospodine, sve što ja umem reći.

DONA ELVIRA Da li biste, Don Žuane, bili ljubazni da mi malo razjasnite te misterije?

DON ŽUAN Gospođo, da vam iskreno kažem...

DONA ELVIRA O! Kako se loše branite, iako ste dvorski čovek, a tamo ste se morali privići ovakvim stvarima! Sažaljevam vas, gledajući koliko ste se spleli. Što čelo ne naoružate otmenom bezočnošću? Što mi se ne zaklinjete da prema meni još gajite ista osećanja, da me neizmenjenim žarom jednako volite i da nas ništa osim smrti nije u stanju rastaviti? Sto mi ne kažete da ste zbog neodložnih poslova bili primorani da otputujete i ne obavestivši me o tome; da i protiv svoje volje morate ovde ostati još izvesno vreme, a da meni ne preostaje ništa drugo nego da se vratim onamo otkuda sam

došla i da budem mirna, pošto ćete vi doći za mnom čim vam to bude moguće; da je istina kako izgarate od žudnje da mi se vratite i kako, daleko od mene, podnosite muke tela rastavljenog od svoje duše? Ovakvo bi trebalo da se branite, a ne da stojite tu tako zbunjeni.

DON ŽUAN Priznajem vam, gospođo, da nemam nimalo dara za pretvaranje i da je moje srce otvoreno. Neću vam reći da prema vama još gajim ista osećanja, niti da izgaram od žudnje da vam se vratim, jer, najzad, ne može biti nikakve sumnje da sam oputovao samo zato da bih se vas oslobodio; ali nipošto ne iz onih razloga koje biste vi mogli zamisliti, nego baš po savesti, da ne bih verovao da i dalje mogu živeti s vama bez greha. U meni se, gospođo, probudiše sumnje i otvoriše mi se duševne oči, te videh šta radim. Razmišljao sam kako sam vas, samo da bih se oženio vama, oteo iz manastirskih zidina, kako ste vi prekršili svoje obaveze date na drugoj strani i kako je nebo veoma surevnjivo u ovakvim pitanjima. Obuzelo me je kajanje, pa zadrhtah iz straha od nebeskoga gneva. Poverovah da je naš brak samo prikrivena preljuba, da će navući na nas neku kaznu odozgo i da je, najzad, moja dužnost da pokušam da vas zaboravim, a vama da omogućim da se vratite svom prvašnjem zavetu. Zar biste se, gospođo, mogli usprotiviti jednoj tako svetoj odluci, zar biste primili na sebe da prkosim i samome nebu zadržavši vas; i zar time što...

DONA ELVIRA Oh, zlikovče! Tek sad sam te potpuno poznala; a na svoju nesreću, poznala sam te kad je već kasno i kad mi ovo poznavanje može služiti samo da očajavam; ali znaj da tvoj greh neće ostati nekažnjen i da će me ovo isto nebo kome se ti rugaš umeti osvetiti zbog tvoje podlosti.

DON ŽUAN Zganarele, nebo!

ZGANAREL Ta, naravno, mnogo je nama stalo do njega!

DON ŽUAN Gospođo...

DONA ELVIRA Dosta. Neću o tome da čujem ništa više, kajem se čak što sam i ovoliko slušala. Kukavičluk je ovako naširoko objašnjavati svoju sramotu; a kad su u pitanju ovakve stvari, gordo srce se rešava već na prvu reč. Ne misli da će sada poteći prebacivanja i grdnje; ne, ne, srdžba moja neće se raspliniti u praznim rečima, sav njen žar sačuvaću za svoju osvetu. I opet ti velim: nebo će te kazniti, izdajniče, zbog sramote koju si mi naneo; a ako nebesa ne raspoložu ničim od čega bi se ti mogao uplašiti, onda se plaši srdžbe uvređene žene.

POJAVA IV

Don Žuan, Zganarel

ZGANAREL (u stranu) Kad bi ga bar savest grizla!

DON ŽUAN (posle kratkog razmišljanja) Hajdmo, treba razmisliti kako da izvedemo ovaj novi ljubavni poduhvat.

ZGANAREL (sam) Oh! Kako odvratnog gospodara moram da služim!

DRUGI ČIN

Pozornica predstavlja polje uz morsku obalu.

POJAVA I

Šarlota, Pjero

ŠARLOTA Gospode bože, Pjero, taman si pogodio kad treba doći.

PJERO Do vraga, za dlaku da se obojica nisu udavili.

ŠARLOTA To ih je jutrošnja bura prevrnula u more, zar ne?

PJERO Ta da, i te kako, Šarlota; ali da ti ispričam do sitnica kako se to dogodilo, jer, kao što se to kaže, ja sam ih prvi opazio, opazio sam ih prvi ja. To je bilo ovako: bili smo na morskoj obali, ja i debeli Luka, pa smo se zabavljali time što smo onako iz šale gađali jedan drugoga grudvama u glavu, jer ti dobro znaš da debeli Luka voli da se zabavlja, a i meni ponekad padne na pamet da se zabavljam. I onda tako, zabavljajući se, jer treba se i zabavljati, ugledam kako se sasvim daleko nešto praćaka u vodi, a talasi ga kao nose prema nama. Video sam to sasvim jasno, a onda najedanput tek vidim kako ne vidim ništa. Slušaj, Luka, ta sve mi se ko čini da to onde ljudi plivaju, kažem ja. Plivaju vraga, veli on, to se tebi samo tako čini. Vraga čini, velim mu ja, vidim ja sasvim jasno, ta to su ljudi. Vraga su to ljudi, veli on, kakvi ljudi. Hoćeš da se opkladimo, velim ja, da imam pravo, velim ja, i da su ono dva čoveka, velim ja, koji plivaju pravo na nas, velim ja? Eh, pristajem, veli on, kladim se da nisu. No, u redu, velim ja, hoćeš da se opkladimo u deset sua? Hoću i te kako, veli on; i da vidiš kakav sam ja čovek, evo ti novac, veli on. Ni ja, bogme, nisam pao na teme; i ja ti istresem četiri srebrnjaka a odozgo još pet sua, i to tako junački kao da sam, sto mu gromova, sručio čašu vina; jer ja sam ti opasan čovek, i nema kod mene mnogo mudrovanja. Ali sam ti, međutim, znao šta radim. I jeste mi to neki posao! Jer tek što smo presekli opkladu, kad jasno ugledasmo onu dvojicu kako nam daju znake da im dođemo u pomoć; a ja velim: ded ovamo najpre opkladu. Hajdmo, Luka, velim ja, zar ne vidiš da nas zovu; hajdmo im brzo u pomoć. Neću, veli mi on, zbog njih sam novac izgubio. Uh, bilo je povucipotegni, dok ga najzad, da budem kratak, nisam tako skleptao da smo seli u čamac, i dosta smo se namučili dok smo ih izvukli iz vode, a onda sam ih poveo kući, da se kraj vatre malo ogreju, a oni se svukoše sasvim goli, da se osuše, i onda su došla još dvojica iz istoga društva, ali oni su se sami izvukli, a onda je stigla i Maturina, i na nju su već namigivali. Eto, Šarlota, baš tako ti je bilo.

ŠARLOTA Nisi li ti meni rekao, Pjero, da je jedan od njih mnogo zgodniji od ostalih? Jeste, to im je gospodar. Mora da je neki veliki, veliki gospodin, jer mu je odelo od glave do pete sve zlatno; pa čak su gospoda i oni koji ga služe; pa ipak, ma kako bio veliki gospodin, udavio bi se da mene onde nije bilo.

ŠARLOTA Samo nemoj preterivati.

PJERO Vraga! Da nije bilo nas, slabo bi se on pomogao onim svojim ručicama.

ŠARLOTA A je li on tamo kod vas jos i sad go, Pjero?

PJERO Ma koješta, obukli su ga onde pred nama. Sunca mu, takvo oblačenje još nikad nisam video. Kakve li sve haljine ne navlače na sebe ta gospoda dvorani! Ja bih se u njima sasvim spleo, zabezeknuo sam se gledajući sve ono. Bogami, Šarlota, oni imaju kosu koja im se ne drži za glavu, nego je na kraju nataknu kao neku kapu. Imaju ti oni košulje u čije bismo rukave stali i ja i ti zajedno. Imaju ti oni čakšire široke kao sedam gladnih godina, a umesto prsluka, opet, neki tesan jelečić koji im jedva rebra pokriva; umesto jake od košulje vezana im je oko vrata grdna marama, čija se četiri kraja po truhu vuku. Pa onda ti i na zaručavljaju imaju nekakvih malenih jaka, i čitave grdne levkove od zlatnih širita duž nogavica, a svuda su ti neke trake - toliko traka da je to muka gledati. Nema ti na njima sve do cipela nijednog mestanceta sa kojeg ne bi visile

trake; i tolika ih je silesija da bih ja vrat skrhao sa njima.

ŠARLOTA Vere mi, Pjero, ja bih tako volela da to vidim.

PJERO Oh, pričekni samo malo, Šarlota; imam ja nešto drugo da ti kažem.

ŠARLOTA Pa ded reci, šta je to?

PJERO Vidiš, Šarlota, moram da ti, kao što se to kaže, otkrijem svoje srce. Ja te volim, ti to dobro znaš, i pre ili posle mi ćemo se uzeti; ali, sto mu gromova, ja tobom nisam nimalo zadovoljan.

ŠARLOTA Kako? Šta je sad opet?

PJERO Da otvoreno govorim, ti me žalostiš.

ŠARLOTA A kako to?

PJERO Sto mu gromova! Pa tako što me ne voliš.

ŠARLOTA Oh, oh, zar baš tako?

PJERO Jest, eto samo to, a to je sasvim dovoljno.

ŠARLOTA Do vraga, Pjero, ti mi neprestano govoriš jedno te isto.

PJERO Govorim ti neprestano jedno te isto, jer je i stvar neprestano jedna te ista; i da nije neprestano jedno te isto, ne bih ti ni ja govorio neprestano jedno te isto.

ŠARLOTA Ali šta tebi treba? Šta hoćeš ti?

PJERO Sto mu gromova! Hoću da me voliš.

ŠARLOTA Pa zar te ja ne volim?

PJERO Ne, ne voliš me, a ja činim sve na svetu da me voliš. Svakoga vašara kupujem ti pantijike bez prigovora; vrat da poiomim vadeci za tebe siavu je iz gnezda; kad je tvoj imendan, sviram ti pod prozorom, a sve to vredi taman koiiko i da giavom zid probijam. Veruj mi, nije to ni lepo ni pošteno ne voleti one koji nas vole.

ŠARLOTA Ali, dragi moj, pa i ja tebe volim.

PJERO Jest, krasna mi je to ljubav!

ŠARLOTA Pa kako bi ti hteo da ja to izvodim?

PJERO Hteo bih da to izvodiš onako kako to izvode oni koji se vole kao što treba.

ŠARLOTA A zar ja tebe ne volim kao što treba?

PJERO Ne. Jer gde ima ljubavi, tamo se ona i vidi, a kad neko voli zaista od srca, taj pravi hiljadu kojekakvih gluposti. Pogledaj samo debelu Tomasu kako je zabrljavila zbog mladoga Robena; ali mu ona i dosađuje neprestano i ne ostavlja ga nikad na miru. Stalno ga zadeva obešenjaklucima, ili ga tek onako u prolazu mune; kad je on tako jedanput sedeo na klupici, ona ju je izvukla ispod njega tako da se prućio koliko je dug. Eto vidiš, po tome se poznaju oni koji se vole; a ti meni nikada ne kažeš ni jednu jedinu reću, stojiš tu ko neka klada; i mogu ja proći pored tebe dvadeset puta, ni na pamet ti ne bi palo da me bar malo muneš u leđa ili da mi dobaciš ma i jednu reč. Sto mu gromova! Eto, to je ono što ne valja; suviše si ti hladna.

ŠARLOTA Pa šta hoćeš ti od mene? Takva sam, eto, i ne mogu svoju narav da izmenim.

PJERO Nije u pitanju narav. Kad neko oseća naklonost prema nekome, on ma na koji način da nekakva znaka o tome.

ŠARLOTA Pa, najzad, ja te volim koliko god mogu, a ako ti time nisi zadovoljan, voli onda neku drugu.

PJERO Aha, dakle, tako ti sa mnom? Sto mu gromova! Da me voliš, zar bi mi govorila tako?

ŠARLOTA A opet ti, što me toliko mučiš?

PJERO Do đavola! Pa šta sam ti zlo učinio? Samo te molim da me malo voliš.

ŠARLOTA Najbolje će biti da ti to ostaviš meni, a ne da me tako progoniš. Možda će to doći samo od sebe i kad mu se ne nadamo.

PJERO Evo ruke, Šarlota.

ŠARLOTA (pruživši mu ruku) No, dobro, evo ti.

PJERO Obećaj mi da ćeš se truditi da me više voliš.

ŠARLOTA Učiniću sve što budem mogla; ali to treba da dođe samo od sebe. Pjero, je li to taj gospodin?

PJERO Da, to je on.

ŠARLOTA Ao, bogo moj, ala je lep! Kakva bi šteta bila da se udavio!

PJERO Odmah ću se vratiti; idem samo da trgnem jedan satljik, da se malo oporavim posle onolikog umora.

POJAVA II

Don Žuan, Zganarel, Šarlota (u dno pozornice)

DON ŽUAN Nismo uspeli, Zganarele, i ova iznenadna bura prevrnula nam je čamac i tako osujetila naš lepo skovani plan; ali, da ti istinu rečem, seljanka s kojom sam se maločas sreo nadoknađuje ovu nesreću; nalazim na njoj toliko draži da se nimalo ne žalostim zbog neuspeha našeg poduhvata. Ne smem dopustiti da mi ona umakne, pa sam ponešto već i preduzeo kako ne bih morao dugo uzdisati i patiti.

ZGANAREL Gospodine, priznajem da vam se divim. Tek što smo izbegli smrtnu opasnost, a vi, umesto da zahvalite nebu zbog milosrđa kojim se sažalilo na vas, već ponovo postupate tako da svojim uobičajenim čudima navučete na sebe njegovu srdžbu, a svoje grešne ljuba...

DON ŽUAN (pogleda ga preteći) Mir, ugursuze! Ti ne znaš šta govoriš, a gospodin vrlo dobro zna šta radi. Dosta! (Opazivši Šariotu) ... Ah, ah! A otkud sad ovde ova druga seljanka, Zganarele? Da li si ikada video išta lepše? I reci mi, zar ne misliš da je ova još bolja no ona prva?

ZGANAREL Bezuslovno. (Na stranu) Evo opet jedne nove!

DON ŽUAN (Šarloti) Čemu da zahvalim, lepotice, za ovaj ovako prijatan susret? Ili se po ovim poljima, među ovim drvećem i ovim stenjem, svugda sretaju lepotice kao što ste vi?

ŠARLOTA Kao što vidite, gospodine.

DON ŽUAN Jeste li vi iz ovoga sela?

ŠARLOTA Da, gospodine.

DON ŽUAN A tamo i stanujete?

ŠARLOTA Da, gospodine.

DON ŽUAN A kako se zovete?

ŠARLOTA Šarlota, molim lepo.

DON ŽUAN Ah, kako je lepa! I kako joj je pogled pronicljiv!

ŠARLOTA Gospodine, vi ćete me sasvim zastideti.

DON ŽUAN Oh, nećete se, valjda, stideti kad čujete da se o vama govori istina. Šta veliš ti, Zganarele? Može li se videti išta dražesnije? Okrenite se samo malo, molim vas. Oh, kako je divan taj stas! Dignite samo malo glavu, molim vas. Ah, kako je slatko ovo lišće! Otvorite oči sasvim. Oh, kako su lepe! Molim vas, samo da zagledam malo vaše zube. Ah, kako su zanosni, a kako primamljive ove usne. Časti mi, ja sam zadivljen, u svom

životu još nisam video ovako zanosno stvorenje.

ŠARLOTA Vi to tek onako kažete, gospodine, a ne znam da li mi se i ne rugate.

DON ŽUAN Ja, da se rugam vama? Bože sačuvaj! Mnogo vas volim da bih to mogao učiniti, govorim vam iz dna srca.

ŠARLOTA E pa kad je tako, ja sam vam vrlo zahvalna.

DON ŽUAN Nipošto, ne treba vi da budete zahvalni meni za ono što kazujem; jedino svojoj lepoti treba da ste zahvalni.

ŠARLOTA Gospodine, sve je to suviše lepo za mene, i ja nemam dovoljno pameti da vam odgovorim.

DON ŽUAN Zganarele, pogledaj samo njene ruke.

ŠARLOTA Uf, gospodine, crne su ko vrag.

DON ŽUAN Ta šta kažete! To su najlepše ruke na svetu; dopustite, molim vas, da ih poljubim.

ŠARLOTA Gospodine, vi mi ukazujete suviše časti, i da sam to ranije znala, ja bih ih dobro istrljala mekinjama.

DON ŽUAN Recite samo, lepa Šarlota, vi svakako niste udati?

ŠARLOTA Nisam, gospodine; ali ću se uskoro udati, za Pjeroa, sina naše susedke Simonete.

DON ŽUAN Naopako! Zar stvorenje kao vi da bude žena običnog seljaka! Ne, ne, to bi značilo oskrnaviti lepotu, a vi niste rođeni da živite na selu. Vi ste, u to ne može biti sumnje, zaslužili bolju sudbinu; samo nebo, kome je to dobro poznato, namerno me je dovelo ovamo da sprečim taj brak, da vašim dražima pružim ono što im pripada; jer, konačno, lepa Šarlota, ja vas volim iz sveg srca, i samo od vas zavisi da li ću vas iščupati iz ove užasne okoline i staviti u položaj dostojan vas. Nema sumnje, ova ljubav je došla suviše naglo; ali Šarlota, to je zbog vaše velike lepote, vas čovek za črtvrt sata zavoli više nego drugu za šest meseci.

ŠARLOTA Odista, gospodine, ni sama ne znam šta da radim kad vi govorite. Prijatno mi je to što kažete, i od sveg srca bih želela da vam verujem, ali neprestano su mi govorili da gospodi nikad ne treba verovati i da su svi dvorani lažljivi laskavci koji lupaju glavu samo oko toga kako da varaju devojke.

DON ŽUAN Ja nisam od tih ljudi.

ZGANAREL (za sebe) Ni u snu.

ŠARLOTA Jer, vidite li, gospodine, nije to nikakvo zadovoljstvo biti prevaren. Ja sam siromašna seljanka, ali svi znaju da sam poštena i radije bih umrla nego da izgubim svoju čast.

DON ŽUAN Pa zar mislite da bih ja imao srca da prevarim stvorenje kao što ste vi? Da bih mogao biti toliki podlac da vas obeščastim? Ne, ne, ja imam mnogo više savesti. Ja vas volim, Šarlota, sa časnim namerama i pošteno; a da bih vam dokazao da govorim istinu, znajte da mi je jedina svrha da se oženim vama. Zelite li dokaz veći od ovoga? Ja sam uvek spreman, samo od vas zavisi; dajem vam svoju reč, a ovaj čovek ovde mi je svedok.

ZGANAREL Ne, ne, nipošto se ne bojte. Oženiće se vama koliko god puta samo zaželite.

DON ŽUAN O, Šarlota! Vidim ja da vi mene još ne poznajete. Grešite ako o meni sudite po drugim muškarcima; pa ako na svetu i ima podlaca, takvih ljudi koji samo gledaju kako će varati devojke, mene nemojte ubrajati među njih, niti sumnjajte u iskrenost mojih reči; a onda, lepota kao što je vaša štiti vas od svega. Kad je neko takav kao što ste vi, taj

je zaštićen od svih bojazni ove vrste; verujte mi, vi nimalo ne ličite na devojkicu koja bi se mogla zavesti; a ja, ja bih, priznajem vam, hiljadu puta probo svoje srce kad bi mi samo i na pamet palo da vas prevarim.

ŠARLOTA Bože moj! Ne znam da li govorite istinu ili ne, ali se ponašate tako da vam se mora verovati.

DON ŽUAN Ako mi budete verovali, vi ćete mi svakako dati i za pravo, i ja vam ponavijam ono što sam vam maločas obećao. Zar ne prihvatate to? Zar ne pristajete da mi budete žena?

ŠARLOTA Da, ako moja tetka pristane.

DON ŽUAN Evo ruke, Šarlota, kad već vi sa svoje strane hoćete.

ŠARLOTA Ali, gospodine, nemojte me prevariti, molim vas; to bi bio greh, a vi vidite kako ja čista srca ulazim u sve to.

DON ŽUAN Tako, dakle! Vi kao da još sumnjate u moju iskrenost! Hoćete li da se zakunem najstrašnijom zakletvom? Neka bi nebo...

ŠARLOTA Gospode bože, samo se ne kunite, ja vam verujem.

DON ŽUAN A sad mi dajte jedan mali poljubac kao jemstvo vašeg obećanja.

ŠARLOTA O, gospodine, pričekajte dok se najpre venčamo, molim vas. Posle ću vas poljubiti koliko god puta budete hteli.

DON ŽUAN Pa lepo! Divna Šarlota, sve ono što vi želite želim i ja; dajte mi bar svoju ruku i dopustite da sa hiljadu poljubaca izrazim onaj zanos u kome ja...

POJAVA III

Don Žuan, Zganarel, Pjero, Šarlota

PJERO (odgurnuvši Don Žuana koji ljubi Šarlotinu ruku) Samo polako, gospodine; ded samo malo natrag, moliću lepo. Suviše ste se zagrejali, pa biste još mogli dobiti kijavicu.

DON ŽUAN (grubo odgurnuvši Pjeroa) Ko je doveo ovog bezobraznika?

PJERO (stane između Don Žuana i Šarlote) Rekao sam da se držite podalje i da ne milujete tuđu devojkicu.

DON ŽUAN (ponovo gurnuvši Pjeroa) No! Šta ovaj toliko galami?

PJERO Sto mu gromova! Nemojte se toliko gurati.

ŠARLOTA (uhvativši Pjeroa ispod ruke) Ali i ti njega ostavi na miru, Pjero.

PJERO Taman! Da ga ostavim na miru? Neću, pa eto.

DON ŽUAN O!

PJERO Nebo vam vaše, zar zato što ste gospodin da nam pred nosom milujete naše ženske? Milujte vi samo svoje.

DON ŽUAN E!

PJERO E! (Don Žuan mu opali šamar) Sveca vam! Ne udarajte se. (Ponovo šamar) Ej, do vraga! (Ponovo šamar) Nebo vam vaše! (Ponovo šamar) Sve vam svece vaše, kako se vi to samo udarate! Zar je to hvala što sam vas spasao da se ne utopite?

ŠARLOTA Pjero nemoj se ljutiti.

PJERO Ali baš hoću da se ljutim; a prilično je ružno od tebe što dopuštaš da te miluje.

ŠARLOTA Oh, Pjero, ta to nije ono što ti misliš. Ovaj gospodin hoće da se oženi mnome, pa nema smisla da se ljutiš.

PJERO Šta veliš? Sunce mu njegovu! Pa meni si se obećala.

ŠARLOTA To ništa ne mari, Pjero. Ako me odista voliš, zar ne bi trebalo da se raduješ

što ću postati gospođa?

PJERO Taman posla, to nikako! Više bih voleo da crkneš nego da budeš tuđa.

ŠARLOTA Ajd, ajd, Pjero, nemoj se žalostiti. Kad budem gospođa, ni tebi neće biti loše, donosićeš nam masla i sira.

PJERO Strelu ti nebesku! Ne bih ti donosio ni da mi dvostruko platiš. Dakle, već toliko mu veruješ sve što ti kaže? Ih, do vraga, da sam ja to ranije znao, dobro bih se čuvao da ga ne izvučem iz vode, nego bih ga još valjano klepnuo veslom po glavi.

DON ŽUAN (približavajući se Pjerou, u nameri da ga opet udari) Šta vi to kažete?

PJERO (zaklonivši se iza Šarlote) Zvezdu mu nebesku, nikoga se ja ne bojim!

DON ŽUAN (prešavši na onu stranu gde je Pjero) Pričekni samo malo.

PJERO (prešavši na drugu stranu) Baš me briga za ceo svet.

DON ŽUAN (potrčavši za Pjeroon) Ded da vidimo to.

PJERO (ponovo pobegne iza Šarlote) Imao sam ja već posla i sa malo drukčijim momcima.

DON ŽUAN Dabogme, kako ne bi.

ZGANAREL Uh, gospodine, ta ostavite već tog bednika. Grehota je njega i udarati.

(Pjerou, stavljajući se između njega i Don Žuana.) Slušaj, jadni moj mladiću, skloni se, i ne odgovaraj mu više.

PJERO (prešavši ispred Zganarela i gledajući ponosito u Don Žuana) Ali hoću da mu kažem svoje.

DON ŽUAN (digavši ruku u nameri da ošamari Pjeroa) E, ja ću tebe naučiti! (Pjero sagne glavu, a šamar dobije Zganarel.)

ZGANAREL (pogledavši Pjeroa) Kuga te pojela!

DON ŽUAN (Zganarelu) Eto ti plate za tvoju dobrotu.

PJERO Grom i pakao! Ispričaću njenoj tetki sve što se ovde dešava.

POJAVA IV

Don Žuan, Šarlota, Zganarel

DON ŽUAN (Šarloti) Najzad, uskoro ću biti najsrećniji čovek na svetu, i tu sreću ne bih dao za sve blago ovoga sveta. Koliko me zadovoljstava čeka kad vi budete moja žena i kad...

POJAVA V

Don Žuan, Maturina, Šarlota, Zganarel

ZGANAREL (ugledavši Maturinu) Ajoj! Ajoj!

MATURINA (Don Žuanu) Gospodine, šta vi to radite sa Šarlotom? Da i njoj ne govorite o ljubavi?

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Koješta. Naprotiv, ona želi da postane moja žena, a ja sam joj odgovorio da sam se već vama obećao.

ŠARLOTA (Don Žuanu) Šta to Maturina hoće od vas?

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Ljubomorna je što vidi da razgovaram s vama, jer bi htela da se oženim njom; ali sam joj rekao da sam ja odabrao vas.

MATURINA Šarlota! Šta to znači?

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Rekli joj ma šta, ne vredi; ona je to sebi uvtela u glavu.

ŠARLOTA Šta ja to čujem! Maturina...

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Uzalud biste joj govorili; nećete joj to izbiti iz glave.

MATURINA Pa zar...

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Nema načina da se ona urazumi.

ŠARLOTA Ja bih htela da...

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Ona se uzjogunila kao da su đavoli u njoj.

MATURINA E pa zaista...

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Ne govorite joj ništa, ona je luda.

ŠARLOTA Ja mislim da...

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Ostavite je, ne zna ona šta govori.

MATURINA Ne, ne, ja moram da razgovaram s njom.

ŠARLOTA Hoću da čujem šta to ona misli.

MATURINA E pa, dakle!...

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Kladim se da će reći kako sam joj obećao da ću se oženiti njom.

ŠARLOTA Ja...

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Kladimo se da će vas uveravati kako sam joj dao reč da ću je uzeti za ženu.

MATURINA Jesi li čula, Šarlota, nije nimalo lepo da trčkaraš za tuđim momkom.

ŠARLOTA A nije pošteno, Maturina, ni odmah biti ljubomorna čim gospodin sa mnom razgovara.

MATURINA Gospodin je mene prvu video.

ŠARLOTA Ako te je prvu video, mene je video drugu, ali mi je i obećao da će se oženiti mnome.

DON ŽUAN (tiho, Maturini) No, dakle, zar vam nisam rekao?

MATURINA (Šarloti) Lepo je to, lepojko moja, ali on je obećao da će se oženiti mnome, a ne tobom.

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Zar nisam pogodio?

ŠARLOTA Drugima ti to; oženiće se mnome, ja ti to kažem.

MATURINA Sprdaš se ti; opet ti velim, oženiće se mnome.

ŠARLOTA On je ovde, pa može reći da li govorim istinu.

MATURINA On je ovde, pa mi u oči može reći ako lažem.

ŠARLOTA A je l' te, gospodine, da li ste joj zaista obećali da ćete je uzeti za ženu?

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Nemojte se šaliti sa mnom.

MATURINA Da li je istina, gospodine, da ste joj dali reč da ćete biti njen muž?

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Otkud vam ta misao?

ŠARLOTA Pa vidite kako se uhvatila za nju.

DON ŽUAN (tiho, Šarloti) Ta manite je.

MATURINA Eto, sami ste svedok da ona to tvrdi.

DON ŽUAN (tiho, Maturini) Pustite je neka govori.

ŠARLOTA Ne, ne, hoću da znam istinu.

MATURINA Treba to pitanje da se razjasni.

ŠARLOTA Jeste, Maturina, hoću da ti gospodin pokaže da ne znaš šta govoriš.

MATURINA Jeste, Šarlota, hoću da ti gospodin malo zapuši usta.

ŠARLOTA Gospodine, učinite već jednom kraj ovoj svađi, molim vas.

MATURINA Umirite nas, gospodine.

ŠARLOTA (Maturini) Sada ćeš videti.

MATURINA (Šarloti) Ti ćeš videti.

ŠARLOTA (Don Žuanu) Govorite.

MATURINA (Don Žuanu) Recite.

DON ŽUAN Šta hoćete da vam kažem? Vi obe podjednako tvrdite kako sam vam obećao da ću vas uzeti za ženu. A zar svaka od vas ne zna pravo stanje stvari i bez nekog posebnog objašnjenja? Zašto me primoravate da ponavljam jednom već rečeno? Zar ona od vas kojoj sam se odista obećao nema prava da se smeje govoru one druge, i zar ima razloga da bude na mucu, uz pretpostavku da ću ispuniti svoje obećanje? Prazan razgovor malo šta vredi. Treba raditi, a ne brbljati; dela vrede više nego reči. Zato ja hoću da vas izmirim na toj osnovi; a kad se budem ženio, videće se koja je od vas dve osvojila moje srce. (tiho, Maturini) Pustite je neka veruje šta joj je volja. (tiho, Šarloti) Pustite je neka uobražava koješta, kad joj se to dopada. (tiho, Maturini) Ja vas obožavam. (tiho, Šarloti) Ja sav pripadam vama. (tiho, Maturini) U sravnjenju s vama, sve žene su ružne. (tiho, Šarloti) Kada vas vidim, ne mogu ni da pomislim na drugu. (Glasno) Imam da izdam neku naredbu, kroz četvrt sata ću se vratiti.

POJAVA VI

Šarlota, Maturina, Zganarel

ŠARLOTA (Maturini) Mene voli, pa eto ti.

MATURINA (Šarloti) Ali će mene uzeti za ženu.

ZGANAREL (zaustavivši Šarlotu i Maturinu) Oh, jadne devojke! Srce mi se cepa zbog vaše bezazlenosti i ne mogu dopustiti da srljate u sopstvenu propast. Verujte mi obe: ne zanosite se kojekakvim pričama, nego ostanite lepo u svom selu.

POJAVA VII

Don Žuan, Šarlota, Maturina, Zganarel

DON ŽUAN (udno pozornice, za sebe) Voleo bih znati zašto Zganarel nije pošao sa mnom.

ZGANAREL Moj gospodar je varalica; jedina njegova namera je da vas zavede, kao što je zaveo tolike druge; on je opšti suprug čovečanskog roda, i on bi... (Opazivši Don Žuana) Nije to istina; i bilo ko da vam to kaže, morate mu reći da laže. Moj gospodar uopšte nije opšti suprug čovečanskog roda, nije mu ni na kraj pameti da vas prevari, on nikad nikoga nije zaveo. Ah, gle, evo njega; eto, pitajte bolje njega samog.

DON ŽUAN (gledajući Zganarela i podozrevajući da se ovaj izbrbljao) Tako je!

ZGANAREL Gospodine, pošto je na svetu mnogo opadača, našao sam za shodno da stvar predupredim, pa sam ih upozorio da se dobro čuvaju i ne poveruju ako im neko o vama govori zlo, nego da mu bez kolebanja skrešu u oči da laze.

DON ŽUAN Zganarele!

ZGANAREL (Šarloti i Maturini) Jeste, gospodin je častan čovek, to ja svedočim.

DON ŽUAN Hm!

ZGANAREL Bezobraznici su koji govore drukčije.

POJAVA VIII

Don Žuan, La Rame, Šarlota, Maturina, Zganarel.

LA RAME (tiho, Don Žuanu) Gospodine, došao sam da vas izvestim da ovo mesto nije zgodno za vas.

DON ŽUAN Zašto?

LA RAME Dvanaest konjanika vas traže i mogu se stvoriti ovde svakog časa; ne znam na koji su vam način ušli u trag, ali sam za ovu vest čuo od jednog seljaka kod koga su se raspitivali i kome su vas opisali. Stvar je hitna, biće bolje da se brže izvučete odavde.

POJAVA IX

Don Žuan, Šarlota, Maturina, Zganarel

DON ŽUAN (Šarloti i Maturini) Hitna stvar primorava me da otputujem odavde; ali vas molim da imate na umu reč koju sam vam dao i verujte da ćete dobiti od mene vesti još pre sutrašnjeg večera.

POJAVA X

Don Žuan, Zganarel

DON ŽUAN Pošto se igra ne vodi pod jednakim uslovima, treba da pribegnem lukavstvu i veštinom otklonim opasnost koja mi preti. Hoću da Zganarel obuče moje odelo, a ja ću...

ZGANAREL Gospodine, vi se šalite. Zar da se izlažem opasnosti da me ubiju u vašem odelu i da...

DON ŽUAN Ded brže, ukazujem ti time suviše veliku čast; a srećan može biti sluga kome padne u deo slava da umre u odelu svoga gospodara.

ZGANAREL Zahvaljujem lepo na takvoj počasti. (Sam) O nebesa, pošto je ovo pitanje života i smrti, učinite mi milost i nemojte dopustiti da me zamene s nekim drugim!

TREĆI ČIN

Pozornica predstavlja šumu

POJAVA I

Don Žuan, obučen kao čovek sa sela, Zganarel, kao lekar

ZGANAREL Vere mi, gospodine, priznajte da sam imao pravo i da smo se obojica divno prurušili. Po vašem prvobitnom planu slabo bismo šta postigli, a ovako smo prikriveni bolje nego da smo uradili ono što ste vi hteli.

DON ŽUAN Istina je da ti to sasvim dobro pristaje; ne znam samo odakle si pribavio tu smešnu opremu.

ZGANAREL Odakle? Ovaj kaput je pripadao nekom starom lekaru, a bio je založen tamo odakle sam ga uzeo, i stalo me je dosta para dok sam došao do njega. Međutim, znate li vi, gospodine, da sam ja ovim kaputom već stekao ugled, da me ljudi uz put pozdravljaju i dolaze da me pitaju za savet kao da sam nekakav stručnjak?

DON ŽUAN Kako to?

ZGANAREL Opazivši me kad sam dolazio ovamo, petoro ili šestoro seljaka i seljanki odmah me upitaše za mišljenje o različitim boleštinama.

DON ŽUAN Pa valjda si im odgovorio da nemaš pojma ni o čemu?

ZGANAREL Ja? Nije mi to bilo ni na kraj pameti. Nisam hteo da umanjujem ugled svom kaputu; razmislio sam malo o njihovim boleštinama, pa sam svakom propisao uputstva.

DON ŽUAN A kakve si im to lekove propisao?

ZGANAREL Vere mi, gospodine, propisao sam im ono što mi je prvo palo na pamet; ja sam to onako odoka; bilo bi vrlo zabavno da ti bolesnici ozdrave; pa mi se još i zahvale.

DON ŽUAN A što da ne? Zašto i ti ne bi imao onoliko isto sposobnosti koliko i drugi lekari? U lečenju bolesnika nemaju oni ništa više udela nego ti, a sva njihova preimućstva sastoje se u pretvaranju. Ništa drugo i ne rade nego beru slavu od povoljnih slučajeva; bolesničku sreću možeš i ti iskorišćavati kao i oni, pa slušati kako se tvojim lekarijama pripisuje ono što je nastupilo milošću slučaja i mudrošću prirode.

ZGANAREL Kako to, gospodine, zar vi toliko nemate vere u medicinu?

DON ŽUAN To je jedna od najvećih zabluda čovečanstva.

ZGANAREL Tako! Zar vi ne verujete ni u moć eišćenja seninog lišća, ni u metvicu, ni u sredstva za povraćanje?

DON ŽUAN A što bih verovao u njih?

ZGANAREL Vi ste prava nevernička duša. A, međutim, čuli ste, zar ne, šta se sve u poslednje vreme napričalo o vinskom sredstvu za povraćanje? Njegova čudesna moć preobratala je i najveće nevernike; nema ni tri nedelje, evo ja lično uverio sam se u njegovu čudotvornu moć.

DON ŽUAN A kako to?

ZGANAREL Neki čovek je već šest dana bio u agoniji; nisu više znali šta da mu propišu, jer ni jedan lek nije delovao; najzad im pade na pamet, pa mu dadoše sredstvo za povraćanje.

DON ŽUAN Pa mu pošlo nabolje, je li?

ZGANAREL Ne, umro je.

DON ŽUAN Divan uspeh.

ZGANAREL E, izvinite! Čitavih šest dana nije mogao umreti, a od njega je smesta umro. Zar hoćete nešto uspešnije od toga?

DON ŽUAN Imaš pravo.

ZGANAREL Međutim, ostavimo medicinu, kad već ionako ne verujete u nju, i govorimo o nečem drugom; jer ovaj kaput me je načinio tako pametnim da mi je došla volja da se prepirem s vama. Vi se još sećate da ste mi dopustili prepirku, a zabranili mi jedino prigovaranja.

DON ŽUAN No, pa?

ZGANAREL Želeo bih da se temeljno upoznam s vašim mišljenjem. Da li je moguće da vi baš nimalo ne verujete u raj?

DON ŽUAN Ostavimo te stvari.

ZGANAREL Dakle: ne verujete. A u pakao?

DON ŽUAN Eh!

ZGANAREL Isto tako. A u sotonu, moliću lepo?

DON ŽUAN Kako da ne, kako da ne.

ZGANAREL Isto tako malo. A da li verujete u zagrobni život?

DON ŽUAN Ajao! Ajao! Ajao!

ZGANAREL Vi ste čovek s kojim bih se mnogo namučio kad bih vas hteo, preobratiti u veru. A recite mi još samo ovoliko: da li verujete u priviđenja, a?

DON ŽUAN Idi do vraga sa svojim bezobrazlucima!

ZGANAREL E, vidite, to je stvar koju ne mogu tako ostaviti; jer je sveta istina da priviđenja ima, ja bih se za to dao obesiti. Jer u nešto ipak treba verovati na ovom svetu. Eto vi, u šta vi verujete?

DON ŽUAN Ja, u šta verujem?

ZGANAREL Da.

DON ŽUAN Ja, Zganarele, verujem da su dva i dva četiri, a četiri i četiri osam.

ZGANAREL Divna vera i divni simboli vere, odista! Prema tome, kako vidim, vaša je vera u računici. Mora se priznati da se u ljudskim glavama naslaže mnogo kojekakvih budalaština, i najčešće je najmanje mudar baš onaj ko je najviše učio. Eto ja, gospodine, hvala bogu, nisam učio koliko vi, i nema toga ko bi se mogao pohvaliti da me je ikada ičemu naučio; ali i sa ovo malo svoje pameti i zdravoga razuma ja mnogo štošta vidim jasnije nego sve knjige, i razumem vrlo dobro da ceo ovaj vidljivi svet nije mogao niknuti tek tako sam od sebe, prekonoc, kao pečurka. Hteo bih da vas zapitam ko je stvorio ovo drveće, ovo stenje, ovu zemlju i ovo nebo nad nama, ili se, možda, sve to stvorilo samo od sebe? Pa, eto, na primer, baš i vi sami: zar ste i vi postali tek tako, sami od sebe, i zar nije bilo potrebno da vaša majka zatrudni s vašim ocem da biste se vi stvorili? I zar je moguće gledati izmišljaje od kojih je složena ljudska mašinerija a ne diviti se tome kako su divno uklopljeni jedan u drugi? Svi ti nervi, kosti, vene i arterije, svi ti... ta pluća, srce, džigerica i svi drugi sastojci koji su onde i koji... Ih, do vraga, ta prekinite me već jedanput, ako boga znate! Ne umem se prepirati ako me ne prekidaju. A vi namerno ćutite, i iz čiste pakosti puštate me da govorim.

DON ŽUAN Čekam da završiš sa svojim mudrovanjem.

ZGANAREL Moje se mudrovanje sastoji u tome da, ma šta vi rekli, u čoveku postoji nešto divno što ne mogu objasniti ni svi mudraci sveta. Zar nije divljenja dostojno to što ja, evo, stojim ovde, što i ja imam nešto u glavi koja misli o stotinama različitih stvari u jednom istom trenutku, i sa mojim telom radi sve što hoće? Mogu pljeskati rukama, podići ih, mogu nebu dići oči, oboriti glavu, kretati nogama, ići desno, levo, napred, natrag, obrnuti se... (Pri obrtanju padne.)

DON ŽUAN Dobro je! Eto ti tvog mudrovanja sa razbijenim nosom.

ZGANAREL Do đavola! Baš sam budala što se prepirem ovde s vama; verujte što god hoćete, baš me briga ako dospete u pakao!

DON ŽUAN Mi ovde mudrujemo, a eini mi se da smo zalutali. Pozovi malo onog čoveka da ga zapitamo za put.

POJAVA II

Don Žuan, Zganarel, prosjak

ZGANAREL Ej, hej, čoveče! Hej, čiča! Hej, prijatelju! Samo jednu reč, molim vas. Da li biste nam mogli reći koji put vodi u grad?

PROSJAK Idite pravo ovim putem, gospodo, a kad dođete na kraj šume, okrenite desno; ali vas upozoravam da se dobro pričuvate, jer u poslednje vreme u okolini ima razbojnika.

DON ŽUAN Vrlo sam ti blagodaran, prijatelju, i zahvaljujem ti od sveg srca.

PROSJAK Da li biste me hteli, gospodine, pomoći kakvom milostinjom.

DON ŽUAN Aha! Kao što vidim, ti si nam zato i dao svoj dobar savet.

PROSJAK Ja sam siromašak, gospodine, i već je deset godina kako sasvim sam živim u ovoj šumi, a moliću se bogu da vas blagoslovi svakim dobrom.

DON ŽUAN Eh! Moli se ti bogu neka on tebi da kaput, a ne da brineš o drugim ljudima.

ZGANAREL Ti, zemljače, ne poznaješ gospodina; on veruje samo da su dva i dva četiri, a četiri i četiri osam.

DON ŽUAN U čemu provodiš dane među ovim drvećem?

PROSJAK Preko celog dana molim se bogu za sreću dobrih ljudi koji mi udele ponešto.

DON ŽUAN Mora biti da si onda dobro zbrinut?

PROSJAK Avaj, gospodine, nema od mene siromašnijeg čoveka na svetu.

DON ŽUAN Ti se šališ; mora da je sve u redu kod čoveka koji se od jutra do mraka moli bogu.

PROSJAK Verujte mi, gospodine, obično nemam ni zaloga hleba.

DON ŽUAN To je, zaista, neobično, i vrlo slabo te plaćaju za tvoju revnost. Ah, evo, smesta ću ti dati dukat ako jedanput opsuješ.

PROSJAK O, gospodine, zar da me navodite na takav greh?

DON ŽUAN Od tebe zavisi da li ćeš zaraditi dukat ili ne; evo pogledaj, ovde je; ako opsuješ, daću ti ga. Drži ga, treba samo da opsuješ.

PROSJAK Gospodine...

DON ŽUAN Bez toga nećeš ga dobiti.

ZGANAREL No ded, ta opsuja malko; nema u tome ničeg rđavog.

PROSJAK Ne, gospodine, radije ću umreti od gladi.

DON ŽUAN Hajd odlazi, evo, dajem ti ga, iz čistog milosrđa. (Zagledavši se u šumu) Šta ja to tamo vidim? Njih trojica napadoše jednog čoveka! Borba je i suviše nejednaka, a ja ne mogu podneti ovu podlost. (Vadi svoj mač i juri prema mestu borbe.)

POJAVA III

Zganarel, sam

ZGANAREL Ovaj moj gospodar kao da je poludeo, izlaže se opasnosti kojii bi mogao izbeći; ali, vere mi, pomoć mu je vredela, i dvojica naterase u bekstvo trojicu.

POJAVA IV

Don Žuan, Don Karlos, Zganarel, udno pozornice

DON KARLOS (vraćajući mač u korice) Po bekstvu ovih razbojnika može se zaključiti od kolike je pomoći bila vaša mišica. Dopustite, gospodine, da vam izrazim zahvalnost za ovako plemenit poduhvat i da vam...

DON ŽUAN Gospodine, postupio sam onako kako biste postupili i vi na mome mestu. U ovakvim pustolovinama uvek je u pitanju i naša lična čast; a napad ovih hulja bio je tako kukavički da ne odupreti mu se značilo bi učestvovati u njemu. Ali kako ste im pali šaka?

DON KARLOS Slučajno sam se odvojio od svog brata i naše pratnje; i dok sam pokušavao da se s njima nadem, susreo sam ove razbojнике, koji su mi smesta ubili konja, a učinili bi to isto i sa mnom da nije bilo vas.

DON ŽUAN Da li ste vi pošli prema gradu?

DON KARLOS Jest, ali nismo hteli da ulazimo u njega; moj brat i ja moramo nadziravati okolinu u vezi s jednom od onih neprijatnih stvari zbog kojih je plemić ponekad prinuđen da žrtvuje i sebe i svoju porodicu, pošto je u takvim slučajevima i najblaži uspeh već sudbonosan; jer ako čovek i ne izgubi život, primoran je da napusti svoju zemlju; i, eto, zbog toga ja smatram da je sudbina plemića žalosna, jer ma kako se mudro i časno on vladao, baš ga zakoni časti izlažu nevaljalstvima drugih, pa ga može i lišiti imanja, odmora i života prvi ludak kome padne na pamet da ga uvredi, zbog čega onda pošten čovek i mora nastradati.

DON ŽUAN Samo što je u tome dobro to što i vi imate zgodnu priliku da onu drugu stranu izložite istoj opasnosti i zagorčavate živote onih koji nalaze zadovoljstvo u tome da vas vređaju. Ali, ako nisam nametljiv svojim pitanjem, u čemu se sastoji ta stvar?

DON KARLOS Stvar je došla već dotle da se tu nema šta kriti; a kad je uvreda već jednom izišla na videlo, naše osećanje časti uzalud bi prikrivalo sramotu; naprotiv, osvetu treba baš razglasiti, kao i sve na šta se spremamo. I tako ću vam, gospodine, bez ustezanja reći da nameravamo osvetiti se za uvredu što nam je sestra zavedena i oteta iz manastira, a izvršilac tog nedela je Don Žuan Tenorio, sin Don Luja Tenorija. Već nekoliko dana tragamo za njim, a jutros smo ga gonili, sve po obaveštenjima jednog sluga, koji nam je rekao da je ovaj, u pratnji četvorice ili petorice svojih ljudi, izjahao i uputio se prema morskoj obali; ali svi naši naponi bili su uzaludni, a nismo uspeli da saznamo kako je nestao.

DON ŽUAN Poznajete li vi, gospodine, toga Don Žuana o kome govorite?

DON KARLOS Ja - ne. Nikad ga ni video nisam, samo sam čuo kad su ga opisivali mome bratu; obaveštenja o njemu ne kazuju ništa dobro, to je čovek čiji je život...

DON ŽUAN Stanite, gospodine, molim vas. On je pomalo moj prijatelj, i bio bi kukavičluk s moje strane da slušam kako se o njemu govori rđavo.

DON KARLOS Vama za ljubav, gospodine, neću reći ništa; vi ste mi spasli život, pa najmanje što vam dugujem to je da ne govorim o čoveku koga vi poznajete, a o kome ja mogu reći samo rđavo; ali ma koliki da ste prijatelj, nadam se da vi ne odobravate njegov postupak i ne nalazite ništa neobično u tome što mi hoćemo da mu se osvetimo.

DON ŽUAN Naprotiv, hoću da vam pomognem i poštediti vas izlišnih napora. Ja sam prijatelj Don Žuanov i ne mogu ne biti to; ali odista nije pravo da on nekažnjeno vređa plemiće, i ja jemčim da će vam on dati zadovoljenje.

DON KARLOS A kakvo nam zadovoljenje može dati posle ovakve uvrede?

DON ŽUAN Svako koje vaša čast zaželi; i da se dalje ne biste morali mučiti traganjem za Don Žuanom, jamčim vam da ćete ga naći na onom mestu i u ono vreme koje vi budete odredili.

DON KARLOS Gospodine, ovakva nada vrlo je prijatna uvređenom srcu; međutim, posle svega što vam dugujem, jako bi me bolelo kad biste se i vi upleli u ovu stvar.

DON ŽUAN Ja sam toliko vezan za Don Žuana da se on ne bi mogao tući a da se ne tučem i ja; jednom reći, ja odgovaram za njega baš kao za samoga sebe, i vi treba samo da kažete kada želite da se on pojavi i da vam zadovoljenje.

DON KARLOS Kako je sudbina prema meni nemilostiva! Vama, eto, dugujem život, a vi ste prijatelj Don Žuanov!

POJAVA V

Don Alonzo, Don Karlos, Don Žuan, Zganarel

DON ALONZO (govoreći svojim pratiocima, ne opazivši Don Karlosa i Don Žuana) Napojte konje i dovedite ih za nama; hoću da malo pešačim. (Primeti obojicu) O, nebesa! Šta ja to vidim! Šta, brate, zar ti zajedno s našim smrtnim neprijateljem?

DON KARLOS S našim smrtnim neprijateljem?

DON ŽUAN (stavivši ruku na balčak svoga mača) Jest, ja sam glavom Don Žuan, a ni brojna nadmoćnost neće me primorati da zatajim svoje ime.

DON ALONZO (trgnuvši mač) Ah, izdajico, sada si svršio i... (Zganarel beži da se sakrije.)

DON KARLOS Oh, brate, stani. Njemu zahvaljujem za svoj život; da mi on nije priskočio u pomoć, ubili bi me razbojnici koje sam sreo.

DON ALONZO Pa zar bi hteo da zbog toga odustanemo od osвете? Kakve bilo da su usluge koje nam pruža neprijateljska ruka, one nikako ne mogu sputati slobodu naše duše; i ako izmeriš ono čime te je obavezao onim koliko te je uvredio, onda je tvoja zahvalnost, brate moj, smešna; a kako je čast nesravnjeno dragocenija od života, čovek ne duguje ništa ako se uzme da duguje život onome koji mu je ukaljao čast.

DON KARLOS Ja, brate moj, znam razliku koju plemić treba da pravi između ovoga dvoga, iako priznajem da treba da budem zahvalan, to još ne znači da sam zaboravio srdžbu zbog uvrede; ali dopusti da mu ovde vratim ono što mi je pozajmio, da mu dugovanje za svoj život sada izravnam odgađanjem naše osвете, pa neka kao slobodan čovek još nekoliko dana uživa plodove svog dobročinstva.

DON ALONZO Ne, ne, odlagati znači stavljati na kocku našu osvetu, a moguće je da se slična prilika neće više ponoviti. Samo nebo nam je pruža, i valja da se koristimo njome. Kad je nekome čast smrtno povređena, on ne sme da vodi računa ni o kakvim drugim obzirima; i ako je tebi teško da mi pomogneš u ovoj stvari, odlazi i ostavi meni samome da časti prinesem ovu žrtvu.

DON KARLOS Brate moj, molim te...

DON ALONZO Svaka tvoja reč izlišna je: on mora umreti.

DON KARLOS Brate, stani, kad ti kažem. Ne mogu dopustiti da ga napadneš i kunem ti se nebom da ću ga ovde braniti od koga bilo, pa ću sopstvenim prsima, koje je on spasao, načiniti štit za njega; da tvoji udarci stignu gde treba, moraš najpre mene probosti.

DON ALONZO Tako! Staješ na stranu našeg neprijatelja protiv mene? I umesto da, kao ja, budeš sav izvan sebe čim ga ugledaš, ti si ovde pun nežnih osećanja prema njemu?

DON KARLOS Brate, budimo umereni u ovoj pravednoj stvari; ne svetimo svoju čast tom divljom srdžbom koju ti pokazuješ. Budimo hrabri, ali i gospodari svoje hrabrosti; imajmo muževnosti, ali bez ičega što bi bilo svirepo; neka našu hrabrost rukovodi mirna odluka razuma, a ne slepi bes. Ja, brate, neću da ostanem dužnik našem neprijatelju; u obavezi sam prema njemu, i nju pre svega hoću da izmirim. Naša osвета, ako je i odgodimo, neće biti ništa manje slavna; naprotiv, još dobijamo time jer okolnost da smo se mogli osvetiti i sada učiniće je u očima celoga sveta još pravednijom.

DON ALONZO Kakva je to nemogućna slabost i užasna zaslepljenost stavljati na kocku pitanje svoje časti zbog smešne misli o nekakvim uobraženim obavezama!

DON KARLOS Ne, brate, nemoj se mučiti. Ako i grešim, umeću grešku i da popravim, pa primam na sebe svu brigu u vezi sa našom čašću; znam na šta nas ona obavezuje, a ovo jednodnevno odgađanje, koje moja zahvalnost zahteva od časti, samo će uvećati moju revnost da zadovoljim i čast. Don Žuane, vi vidite kako se ja trudim da vam vratim

dobro koje ste mi učinili, a po tome možete zaključiti i o svemu ostalom, to jest možete verovati da ću sa istom revnošću učiniti sve što mi je dužnost i da ću vam za uvredu platiti isto ovako tačno kao i za dobročinstvo. Nipošto ne želim da vas primoravam da ovde objašnjavate svoja osećanja, dajem vam priliku da dobro promislite na šta ćete se odlučiti. Dobro znate kolika je uvreda koju ste nam naneli, pa sami presudite kakva kazna sleduje za nju. Postoji za nas prijatan način da budemo zadovoljeni, ali postoji i nasilan i krvav; međutim, ma koji od ta dva načina vi odabrali, dali ste mi reč da će DON ŽUAN biti čovek na svome mestu. Molim vas da to ne zaboravite i da imate na umu da sam izvan ovog mesta dužan jedino svojoj časti.

DON ŽUAN Ja od vas ništa nisam tražio, a održaću sve što sam obećao.

DON KARLOS Hajdmo, brate; ova trenutna popustljivost neće niukoliko ublažiti naše osećanje dužnosti.

POJAVA VI

Don Žuan, Zganarel

DON ŽUAN Hejhej! Hej! Zganarele!

ZGANAREL (pojavljuje se odande gde se bio sakrio) Molim?

DON ŽUAN No, huljo! Zar da pobegneš kad me napadnu?

ZGANAREL Oprostite, gospodine, ja sam bio tu u blizini. Čini mi se da ovaj kaput ima purgativnu moć i da obući ga vredi koliko i uzeti neki lek.

DON ŽUAN Kuga te satrla, bezobrazniče! Bar da svoj kukavičluk zakriliš nekom časnijom koprenom. Znaš li ti ko je taj kome sam spasao život?

ZGANAREL Zaista ne znam.

DON ŽUAN To je brat done Elvire.

ZGANAREL Brat...

DON ŽUAN Dosta je pošten čovek, lepo se ponašao, i ja žalim što su među nama iskrsele razmirice.

ZGANAREL Vama bi lako bilo da ih zagladite.

DON ŽUAN Da, ali kako je prošla moja strast prema doni Elviri, obaveza se nimalo ne slaže sa mojom prirodom. Ti dobro znaš da u ljubavi volim slobodu, i ne bih se mogao rešiti da svoje srce zatvorim u tamnicu. Već sam ti stotinu puta rekao da me nekakva prirodna sklonost goni da pođem onamo gde osećam nešto što me privlači. Srce moje pripada svim lepoticama, a njihova je stvar da me svaka od njih pridobije i zadrži uza se koliko može. Ali kakva je ono divna zgrada koju nazirem kroz granje?

ZGANAREL Zar vi to ne znate?

DON ŽUAN Ne, zaista.

ZGANAREL Lepo, pa to je grobnica koju je komandant počeo da gradi u vreme kad ste ga ubili.

DON ŽUAN Ah, imaš pravo. Nisam ni znao da je to u ovome kraju. Svi su mi čuda pričali o toj zgradi, kao i o komandantovoj statui; voleo bih da to vidim.

ZGANAREL Gospodine, ne idite onamo.

DON ŽUAN Zašto?

ZGANAREL Ne pristoji se da posećujete onoga koga ste ubili.

DON ŽUAN Naprotiv, baš iz pristojnosti hoću da ga posetim; ako je otmen čovek, rado će primiti moju posetu. Hajdmo, uđimo unutra. (Grobница se otvori, vidi se

komandantova statua.)

ZGANAREL Ah, kako je lepo! Kako su to lepe statue! Kako je lep taj mramor! Kako su lepi ovi stubovi! Oh, kako je lepo! Sta kažete vi na to, gospodine?

DON ŽUAN Kažem da dalje od ovoga ne može dopirati slavljudlje mrtvog čoveka; čemu se najviše čudim, to je da čovek koji je za života stanovao prilično skromno poželi ovako veličanstven dom onda kad već ne zna šta će s njim.

ZGANAREL A evo komandantove statue.

DON ŽUAN Gle! Dobro izgleda ovako, u odelu rimskog imperatora.

ZGANAREL Vere mi, gospodine, dobro je pogođen. Kao da je živ, i samo što nije progovorio. Tako nas gleda da bih se uplašio kad bih bio sam, a čini mi se da se nimalo ne raduje što nas vidi.

DON ŽUAN To ne bi bilo lepo od njega; ružno bi odgovorio na moju učtivost. Zapitaj ga samo da li bi pošao da večera sa mnom.

ZGANAREL Čini mi se da njemu te stvari više nisu potrebne.

DON ŽUAN Pitaj ga samo, kad ti kažem.

ZGANAREL Da li se vi šalite? Nisam, valjda, lud da govorim statui.

DON ŽUAN Čini ono što ti kažem.

ZGANAREL Kakva nastrana misao! Gospodine komandante... (Za sebe) Sam se smejem svojoj ludosti; ali to hoće moj gospodar. (Glasno) Gospodine komandante, moj gospodar, Don Žuan, pita vas da li biste mu hteli učiniti čast da pođete s njim na večeru. (Statua potvrdno klimne glavom) Ah!

DON ŽUAN Šta je? Šta ti je? Ta govori. Hoćeš li govoriti?

ZGANAREL (klimnuvši glavom, kao statua) Statua...

DON ŽUAN No! Ta hoćeš li već govoriti, izdajniče?

ZGANAREL Kažem vam da statua...

DON ŽUAN No! Statua? Ta ubiću te ako ne kažeš.

ZGANAREL Statua mi je klimnula glavom.

DON ŽUAN Idi do vruga, bitango!

ZGANAREL Klimnula mi je glavom, kad vam kažem; to je sveta istina. Pokušajte i vi da joj se obratite, da vidite. Može biti da će...

DON ŽUAN Hodi ovamo, ugursuze, hodi. Hoću da te potpuno uverim u tvoj kukavičluk. Ovamo, pazi! Gospodine komandante, da li biste hteli poći sa mnom na večeru? (Statua ponovo klimne glavom.)

ZGANAREL Ta ne bih se ja dao natociljati ni za deset dukata. No, dakle, gospodine?

DON ŽUAN Hajdmo, sklonimo se odavde.

ZGANAREL (sam) Tako izgledaju ljudi čvrsta duha koji ni u šta neće da veruju.

ČETVRTI ČIN

Pozornica predstavlja Don Žuanov stan.

POJAVA I

Don Žuan, Zganarel, Ragoten

DON ŽUAN (Zganarelu) Ma šta da je bilo, ostavimo sada to; ne vredi o tome govoriti; mora da nas je prevarilo rdavo osvetljenje, ili nam je nagla nesvestica zamutila vid.

ZGANAREL Eh, gospodine, nemojte sada pokušavati da poričete ono što smo obojica videli rođenim očima. Ništa istinitije od toga da je ona statua odista klimnula glavom; a ja i ne sumnjam u to da je samo nebo, sablažnjeno vašim životom, izvelo ovo čudo, samo da bi vas ubedilo i skrenulo vas...

DON ŽUAN Slušaj. Ako ne prestaneš s tim svojim glupim moralisanjem, ako mi još i jednu jedinu reč spomeneš o svemu ovome, smesta ću dozvati nekoga, nabaviću govedu žilu, trojica ili četvorica će te držati, i dobićeš hiljadu udaraca. Jesi li me dobro razumeo?

ZGANAREL Vrlo dobro, gospodine, ne može biti bolje. Vi se izražavate jasno; ono što je kod vas dobro to je da u vas nema okolišenja; vi kazujete stvari čudesno jasno.

DON ŽUAN Hajdmo, daj ovamo večeru što je mogućno brže. Stolicu, momče.

POJAVA II

Don Žuan, Zganarel, La Violet. Ragoten

LA VIOLET Gospodine, došao je vaš trgovac, gospodin Dimanš, i moli da razgovara s vama.

ZGANAREL Divota! Još nam je samo to trebalo - ljubazan poverilac! Kako mu je samo moglo pasti na pamet da dolazi i od nas traži novac? Zar mu nisi rekao da gospodin nije kod kuće?

LA VIOLET Već tri četvrti sata mu to govorim; ali on ne veruje, zaseo pa čeka.

ZGANAREL Nek' samo čeka dok mu ne dosadi.

DON ŽUAN Ne, baš naprotiv, pustite ga neka uđe. Vrlo je rđava politika kriti se od poverilaca. Bolje je isplatiti ih čime bilo; a ja znam tajnu da ih otpremim zadovoljne ne davši im ni pare.

POJAVA III

Don Žuan, gospodin Dimanš, Zganarel, La Violet, Ragoten

DON ŽUAN Ah, gospodine Dimanš, hodite bliže. Kako se radujem što vas vidim i kako se ljutim na svoje ljude što vas nisu odmah uveli! Naredio sam da neću primati nikoga, ali ta naredba ne važi za vas, i vi imate prava da uvek slobodno uđete.

GOSPODIN DIMANŠ Gospodine, veoma sam vam zahvalan.

DON ŽUAN (obraćajući se La Violetu i Ragotenu) Čekajte samo, hulje, naučiću ja vas; zar gospodina Dimanša da ostavite u predsoblju da čeka? Objasniću ja vama ko je on.

GOSPODIN DIMANŠ Ne vredi o tome govoriti, gospodine.

DON ŽUAN (gospodinu Dimanšu) Šta? Reći da nisam kod kuće, i to gospodinu Dimanšu, mom najboljem prijatelju?

GOSPODIN DIMANŠ Vašem najpokornijem sluzi, gospodine. Došao sam...

DON ŽUAN Ded brže stolicu za gospodina Dimanša.

GOSPODIN DIMANŠ Dobro je meni i ovako, gospodine.

DON ŽUAN Koješta, koješta, hoću da sednete prema meni.

GOSPODIN DIMANŠ Ali to zaista nije potrebno.

DON ŽUAN Nosite tu stolicu; donesite naslonjaču.

GOSPODIN DIMANŠ Gospodine, vi se šalite, a ja...

DON ŽUAN Ne, ne, ja dobro znam kako valja da se ponašam prema vama; ne želim da među nama bude ikakve razlike.

GOSPODIN DIMANŠ Gospodine...
DON ŽUAN Izvolite, sednite već.
GOSPODIN DIMANŠ Sasvim je izlišno, gospodine, svega nekoliko reči hoću da vam kažem. Ja sam došao da...
DON ŽUAN Ovde sednite, molim vas.
GOSPODIN DIMANŠ Ne, gospodine, dobro mi je i ovako. Dolazim da...
DON ŽUAN Ne, neću vas slušati sve dok ne sednete.
GOSPODIN DIMANŠ Učiniću, gospodine, kao što želite. Ja...
DON ŽUAN Bogami, gospodine Dimanš, vi dobro izgledate.
GOSPODIN DIMANŠ Dobro, gospodine, zahvaljujem. Došao sam da...
DON ŽUAN Samo što ne prsnete od zdravlja, to je za divljenje: usne sveže, lice rumeno, a oči biistaju.
GOSPODIN DIMANŠ Hteo bih da...
DON ŽUAN A kako je gospođa Dimanš, vaša supruga?
GOSPODIN DIMANŠ Hvala bogu, gospodine, vrlo dobro.
DON ŽUAN Krasna je to žena.
GOSPODIN DIMANŠ Vaša službenica, gospodine. Došao sam stoga da...
DON ŽUAN A vaša kćerka, mala Klodina, kako je ona?
GOSPODIN DIMANŠ Odlično.
DON ŽUAN Kako je to krasna devojčica! Volim je iz sveg srca.
GOSPODIN DIMANŠ Ukazujete joj time suviše časti, gospodine. Ja sam hteo...
DON ŽUAN A mali Kolen? Diže li još onoliku buku svojim dobošem?
GOSPODIN DIMANŠ Još, gospodine. Ja sam...
DON ŽUAN A vaše psetance, Brisket, da li još laje onako srdito i da li još ujeda posetioce za nogu?
GOSPODIN DIMANŠ Više nego ikada, gospodine, ne možemo da vladamo njime.
DON ŽUAN Ne čudite se što se ja ovoliko raspitujem o celoj vašoj porodici; jer me svi oni mnogo zanimaju.
GOSPODIN DIMANŠ Mi smo vam svi veoma zahvalni, gospodine. Ja sam...
DON ŽUAN (pružajući mu ruku) Evo ruke, gospodine Dimanš. Mogu li vas smatrati svojim prijateljem?
GOSPODIN DIMANŠ Ja sam vaš sluga, gospodine.
DON ŽUAN Koješta! Dušom i srcem ja sam vaš.
GOSPODIN DIMANŠ Vi me suviše odlikujete. Ja hoću...
DON ŽUAN Nema te stvari koju ja ne bih učinio za vas.
GOSPODIN DIMANŠ Gospodine, vi ste suviše dobri prema meni.
DON ŽUAN I to bez ikakvog koristoljublja, verujte mi, molim vas.
GOSPODIN DIMANŠ Ja tu milost, svakako, nisam zaslužio. Međutim, gospodine...
DON ŽUAN Znate šta, gospodine Dimanš, šalu na stranu, hoćete li da večerate sa mnom?
GOSPODIN DIMANŠ Ne, gospodine, treba odmah da idem kući. Ja sam...
DON ŽUAN (ustajući) Ded, brže buktinju da ispratite gospodina Dimanša, a četvorica ili petorica mojih naoružanih ljudi neka ga otprate do njegove kuće.
GOSPODIN DIMANŠ (ustajući takođe) Gospodine, nije potrebno, mogu ja i sasvim sam. Ali... (Zganarel brzo odnosi stolice.)
DON ŽUAN Šta? Bezuslovno hoću da vas otprate do kuće, mnogo mi je stalo do vas. Ja

sam vaš sluga i, još više od toga, zahvalan sam vam.

GOSPODIN DIMANŠ Ah, gospodine...

DON ŽUAN To ja nikad ne poričem i svima to govorim.

GOSPODIN DIMANŠ Ako...

DON ŽUAN Želite li da vas ispratim do ulaznih vrata moga stana?

GOSPODIN DIMANŠ Oh, gospodine, vi se šalite! Gospodine...

DON ŽUAN Poljubite me, molim vas. I još jednom vas molim, budite uvereni da vam uvek stojim na raspolaganju i da nema na svetu te stvari koju ne bih učinio vama za ljubav. (Odlazi.)

POJAVA IV

Gospodin Dimanš, Zganarel

ZGANAREL Mora se priznati da je malo ljudi koji bi vas ovoliko voleli kao gospodin.

GOSPODIN DIMANŠ To je istina; obasipa me tolikim poštovanjem i tolikim lepim rečima samo zato da nikad ne bih mogao da zatražim svoj novac.

ZGANAREL Uveravam vas da bi svi njegovi ukućani život dali za vas; voleo bih da vam se samo desi tako nešto, da nekome, na primer, padne na pamet da vas dobro izmlati, pa da vidite kako...

GOSPODIN DIMANŠ Verujem; ali, Zganarele, molim vas, spomenite mu koju reč o mome novcu.

ZGANAREL O, nemajte brige, isplatiće vam ga on da ne može bolje biti.

GOSPODIN DIMANŠ Ali i vi, Zganarele, i vi lično mi dugujete nešto.

ZGANAREL Ih! Ta i ne pominjite to.

GOSPODIN DIMANŠ Kako? Pa ja sam...

ZGANAREL Pa zar ja ne znam da vam dugujem?

GOSPODIN DIMANŠ Naravno. Ali...

ZGANAREL Hajdmo, gospodine Dimanš, osvetlieu vam.

GOSPODIN DIMANŠ Ali, moj novac.

ZGANAREL (uhvativši gospodina Dimanša ispod ruke) Vi se šalite?

GOSPODIN DIMANŠ Hoću da kažem...

ZGANAREL (povukavši ga za sobom) Hej!

GOSPODIN DIMANŠ Evo šta hoću...

ZGANAREL (gurajući ga prema vratima) Ne вреди o tome govoriti.

GOSPODIN DIMANŠ Ali...

ZGANAREL (gurnuvši ga napolje) Pih!

GOSPODIN DIMANŠ Hteo sam...

ZGANAREL (izguravši ga sasvim sa pozornice) Pih, kad kažem.

POJAVA V

Don Žuan, Zganarel, La Violet

LA VIOLET (Don Žuanu) Gospodine, došao je vaš gospodin otac.

DON ŽUAN No, lepo izgledam! Trebalo je da dođe još do ove posete pa da pobesnim.

POJAVA VI

Don Luj, Don Žuan, Zganarel

DON LUJ Vidim da sam ti na teretu i da bi se sasvim dobro osećao i bez moje posete. Da budem iskren, nas dvojica nekako neobično smetamo jedan drugome; i ako ti nerado vidiš mene, ni ja ne gledam rado tvoje ispade. Oh, kako malo znamo šta radimo kad brigu o onome što nam treba ne poveravamo nebu, kad želimo da znamo više od njega i kad mu neprestano dosađujemo svojim slepim žejjama i nepromišljenim zahtevima! Sa neizrecivim žarom vazda sam želeo da imam sina; sa neverovatnom žudnjom, neprestano, samo sam to hteo; i kad sam ga posle tolikih dosađivanja nebu najzad dobio, baš taj sin, za koga sam verovao da će mi biti radost i uteha, postade najveća žalost i kazna mog života. Pa šta ti misliš, kakvim očima mogu ja da gledam ovu gomilu nečasnih postupaka čiji se užasni glas jedva može ublažavati pred svetom; ovaj neprekidni niz nevaljalstava zbog kojih se svaki čas moram obraćati vladarevoj milosti, a koja su već i u njegovim očima iscrpla zasluge mojih usluga i poverenje mojih prijatelja? Oh, kako si ti već nisko pao! Zar ne crveniš od pomisli da si tako malo zaslužio svoje poreklo? Imaš li prava, reci mi, da se gordiš njime? I šta si do danas učinio da zaslužiš plemićki položaj? Zar misliš da je dovoljno imati ime i grb pa biti plemić, i da je plemićko poreklo i onda nekakva slava kada živimo nečasno? Ne, ne, ništa ne vredi poreklo bez vrline. Isto tako, pravo na slavu svojih predaka imamo samo utoliko ukoliko se trudimo da im budemo slični; a sjaj koji sa njihovih postupaka pada na nas nameće nam obavezu da im i mi doprinesemo isto toliko časti ako želimo da nas svet poštuje kao njihove prave potomke. I tako, dakle, uzalud vodiš poreklo od predaka čiji si potomak; oni ne priznaju da si ti njihova krv, a sve ono slavno što su oni uradili ne može ti biti ni od kakve koristi; naprotiv, sjaj koji sa njih na tebe pada pokazuje samo tvoju nečasnost, a njihova slava je buktinja koja svakome obasjava nečasnost tvojih postupaka. Znaj, najzad, da je čudovište prirode svaki plemić koji živi nedostojno; da je vrlina prva odlika plemstva; da ja kudikamo manje gledam na ime kojim se neko potpisuje nego na njegova dela, i da mnogo više cenim amalinova sina ako je pošten nego sina kakvoga kralja ako živi kao ti.

DON ŽUAN Gospodine, ako sednete, biće vam lakše da govorite.

DON LUJ Ne, bezobrazniče, nemam volje ni da sednem ni da dalje govorim, i dobro vidim da sve moje reči ne znače tebi ništa; ali znaj, nedostojni sine, da su tvoji postupci povukli granicu i očinskoj ljubavi; i brže nego što misliš, naći ću načina da učinim kraj tvojoj razuzdanosti - neću čekati da se nebeski gnev sruči na tebe, nego ću te ja kazniti i sprati sa sebe ljagu što sam te rodio.

POJAVA VII

Don Žuan, Zganarel

DON ŽUAN (još govoreći ocu, iako je ovaj izišao) Eh, najbolje što biste mogli učiniti to je da što pre umrete. Neka se svako drži reda; mene bes hvata kad gledam očeve koji žive koliko i njihovi sinovi. (Zavali se u naslonjaču)

ZGANAREL O, gospodine, pa vi nemate pravo.

DON ŽUAN (ustaje) Ja nemam pravo!

ZGANAREL (drhteći od straha) Gospodine...

DON ŽUAN Ja nemam pravo!

ZGANAREL Da, gospodine, nemate pravo: otrpeli ste sve ono što vam je rekao, a trebalo je da ga izbacite. Da li je još iko video takav bezobrazluk? Da otac dođe i čita takve lekcije sinu, da mu savetuje da se popravi, da se seti svoga porekla, da živi kao pošten čovek, i stotinu drugih sličnih gluposti! Može li to otrpeti čovek kao što ste vi, koji vrlo dobro zna kako treba živeti? Divim se vašem strpljenju; a da sam na vašem mestu, smesta bih ga izbacio. (Tiho, u stranu) O, prokleta ulagivanje! Kuda li će me ono još odvesti?
DON ŽUAN Hoće li skoro večera?

POJAVA VIII

Don Žuan, Zganarel, Ragoten

RAGOTEN Ovde je jedna gospođa pod koprenom, hoće da razgovara s vama.

DON ŽUAN Ko bi to mogao biti?

ZGANAREL Treba videti.

POJAVA IX

Dona Elvira, pod koprenom, Don Žuan, Zganarel

DONA ELVIRA Nemojte se čuditi, Don Žuane, što me u ovo doba i ovako obučenu vidite ovde. Pobuda koja me goni da učinim ovu posetu vrlo je važna, a ono što imam da vam kažem ne trpi odlaganja. Mene ovamo ne dovodi više ona srdžba koja je nedavno izbila iz mene, sada sam ja sasvim drukčija no što sam bila jutros. Ja više nisam ona dona Elvira koja vas je proklinjala, koja je od uzbuđenja samo pretila i samo osvetom disala. Nebo je očistilo moju dušu od svih onih niskih strasti koje sam osećala prema vama i oslobodilo je neobuzdane razbuktalosti te grešne privezanosti, stidnoga žara te grube i zemaljske ljubavi; u mome srcu ostao je za vas plamen očišćen od svakog čulnog podsticaja, nesebično, sveto čuvstvo, koje ništa ne traži za sebe, nego samo gleda vaše dobro.

DON ŽUAN (tiho, Zganarelu) Ti, čini mi se, plačeš?

ZGANAREL Oprostite.

DONA ELVIRA Savršena i čista ljubav dovodi me vašega dobra radi, da bih vas opomenula na upozorenje neba i pokušala da vas otrgnem od provalije u koju srljate. Jeste, Don Žuane, znam sve izvitoperenosti vašeg života, ali nebo, koje se dotaklo moga srca i ukazalo mi na zablude moga držanja, to nebo me je nadahnulo da vas potražim i da vam saopštim u njegovo ime da su vaši gresi već iscrpli njegovo milosrđe, da je njegov užasni gnev već spreman da se sruči na vas, da samo od vas zavisi da li ga brzim pokajanjem možete izbeći; jer je moguće da nemate pred sobom ni jedan jedini dan vremena da izbegnete najveću nesreću koja čoveka može zadesiti na zemlji. Mene lično ne vezuje za vas ništa više na svetu. Ja sam se, nebu neka je hvala, oslobodila svih svojih ludih misli; rešila sam da se konačno povučem iz sveta, a želim da živim samo dotle dok ne okajem svoje grehe, dok strogim ispaštanjem ne zaslužim oproštaj zbog zaslepljenosti na koju me je naveo zanos gresne strasti. Međutim, i u ovoj usamljenosti beskrajno bi me bolelo kada bi čovek koga sam nežno volela postao žalostan primer nebeske pravde; a neizrecivo bih se radovala kada bih od vaše glave mogla otkloniti užasni udarac koji vam preti. Preklinjem vas, Don Žuane, dopustite mi, kao poslednju milost, ovu slatku utehu; ne uskratite mi svoje spasenje, za koje vas molim sa suzama u očima; pa ako već niste

dirnuti sopstvenog dobra radi, neka vas bar dirnu moje molbe, i spasite me strašnoga bola da vas vidim osuđenog na večne muke.

ZGANAREL (u stranu) Jadna žena!

DONA ELVIRA Volela sam vas sa beskrajnom nežnošću, ništa na svetu nije mi bilo draže od vas; zaboravila sam zbog vas na svoje dužnosti, radila sam sve moguće samo zbog vas; a, zauzvrat, molim vas jedino da krenete boljim putem i izbegnete svoju propast. Spasavajte se, molim vas, bilo radi sebe, bilo radi mene. Još jednom, Don Žuane, molim vas suznih očiju; a ako nisu dovoljne suze žene koju ste voleli, preklinjem vas svim onim što bi vas najviše moglo potresti.

ZGANAREL (u stranu, pogledavši Don Žuana) Tigrovsko srce ima ovaj čovek!

DONA ELVIRA Ja odlazim posle ovoga; to je sve što sam imala da vam kažem.

DON ŽUAN Gospođo, već je kasno, ostanite ovde. Smestićemo vas kako najbolje budemo mogli.

DONA ELVIRA Ne, Don Žuane, ne zadržavajte me dalje.

DON ŽUAN Verujte mi, gospođo, odista bih se radovao kad biste ostali.

DONA ELVIRA Ne, kad vam kažem, ne gubimo vreme u izlišnom razgovoru. Pustite me da odem što pre, ne navaljujte ni molbama da me otpratite kući, nego mislite jedino na to kako ćete se koristiti mojom opomenom.

POJAVA X

Don Žuan, Zganarel

DON ŽUAN Znaš li da sam osetio skoro neko uzbuđenje, nalazim da je vrlo prijatna zbog ove nove neobičnosti, a njeno zapušteno odelo, izmučeno lice i suze raspalili su u meni ono nešto ostataka ugašene vatre?

ZGANAREL To jest, njene reči nisu bile ni od kakvog uticaja na vas.

DON ŽUAN Brzo večeru.

ZGANAREL Smesta.

POJAVA XI

Don Žuan, Zganarel, La Violet, Ragoten

DON ŽUAN (sedajući za sto) Slušaj, Zganarele, valja nam ipak pomišljati i na to da se popravimo.

ZGANAREL Zar?

DON ŽUAN Jeste, vere mi, treba se popraviti. Živećemo ovako još dvadeset ili trideset godina, a onda ćemo pomišljati i na sebe.

ZGANAREL O!

DON ŽUAN Šta kažeš?

ZGANAREL Ništa. Evo večere. (Uzima komad iz činije koju donosi i stavlja ga u usta.)

DON ŽUAN Čini mi se kao da ti je obraz otečen; šta ti je? Govori. Šta ti je?

ZGANAREL Nije ništa.

DON ŽUAN Ded samo pokaži. Do vraga! Imaš otok na obrazu, Brže ovamo lansetu da ga prosečem. Jadni mladić, već jedva podnosi to, ovaj otok bi ga mogao još i ugušiti.

Pričekni samo, gle koliki je bio! Oh, mangupe!

ZGANAREL Vere mi, gospodine, hteo sam se samo uveriti da nije vaš kuvar presolio ili

suviše zabiberio.

DON ŽUAN Ded brže, sedaj ovde i jedi. Posle večere ću to raspraviti s tobom. Ti si gladan, kao što vidim.

ZGANAREL (sedajući za sto) I ja mislim, gospodine - od jutros nisam ništa okusio. Probajte samo ovo, od toga nema ništa bolje na svetu. (Ragotenu, koji odmah odnosi tanjir čim Zganarel stavi nešto u njega i okrene glavu) Moj tanjir, moj tanjir! Samo polako, moliću lepo. Sto mu gromova! Slušaj, čičice, suviše brzo menjaš tanjire! A ti, mali La Violete, baš umeš točiti! (Dok La Violet toči Zganarelu piće, Ragoten mu ponovo uklanja tanjir.)

DON ŽUAN Ko bi to mogao tako da kuca?

ZGANAREL Kog đavola je baš sad neko naišao da nas uznemiri pri večeri?

DON ŽUAN Hoću bar da večeram na miru; neka ne puštaju nikoga unutra.

ZGANAREL Ostavite vi to meni, svršiću ja to sam.

DON ŽUAN (videvši da se Zganarel vraća sav užasnut) Šta se to desilo? Ko je to?

ZGANAREL (klimnuvši glavom kao statua) Ovde je...

DON ŽUAN Ded da je vidimo, pokazaću kako me ništa ne može pokolebati.

ZGANAREL Oh, jadni Zganarele, a gde ćeš se sada ti sakriti?

POJAVA XII

Don Žuan, komandantova statua, Zganarel, La Violet, Ragoten

DON ŽUAN (slugama) Stolicu i pribor! Brže! (On i statua sedaju za sto. Zganarelu)

Sedaj i ti odmah za sto.

ZGANAREL Gospodine, nisam više gladan.

DON ŽUAN Sedaj ovamo, kad ti kažem. Dajte pića. U zdravlje komandantovo.

Nazdraviću i tebi, Zganarele. Dajte vina i njemu.

ZGANAREL Gospodine, nisam žedan.

DON ŽUAN Pij, i zapevaj svoju pesmu, neka se komandant veseli.

ZGANAREL Promukao sam, gospodine.

DON ŽUAN Ništa ne mari. Počnimo. (Svojim slugama.) A vi ostali, hodite i pratite ga.

STATUA Don Žuane, dosta je bilo. Pozivam vas da sutra dođete k meni na večeru.

Hoćete li imati hrabrosti?

DON ŽUAN Da, doći ću, a pratiće me jedino Zganarel.

ZGANAREL Zahvaljujem lepo, ja sutra postim.

DON ŽUAN (Zganarelu) Uzmi ovai svećnjak.

STATUA Nije potrebno osvetljivati onome koga nebo vodi.

PETI ČIN

Pozornica predstavlja polje.

POJAVA I

Don Luj, Don Žuan, Zganarel

DON LUJ O, sine moj, zar je moguće da se blago nebo odazvalo mojim molbama? Je li istina to što kažeš? Da me ne zavaravaš praznom nadom? Mogu li se zaista pouzdati u

nečekivanu novost takvog preokreta?

DON ŽUAN Jeste, posle svih svojih zabluda, ja sam se pokajao; nisam više onaj sinoćni, a nebo me je kao u jedan mah tako izmenilo da će se ceo svet čuditi. Taklo mi se duše i otvorilo mi oči; sa užasom gledam sada dugu zaslepljenost u kojoj sam živeo, kao i zločinačku razuzdanost života koji sam provodio. Sećam se sada svih tih užasnih nedela, pa se čudim kako ih je nebo toliko dugo moglo trpeti i kako da nije već stotinu puta sručilo na moju glavu udarce svoje strahovite pravde. Vidim kako je njegova dobrota bila milostiva prema meni kad me nije kaznila za moje zločine, pa nameravam da se koristim time kao što valja; pred licem celoga sveta dokazaću da sam se izmenio; tako ću ispraviti svoje nekadašnje sablažnjive postupke i truditi se da u potpunosti zadobijem oproštaj neba. Na tome ću nastojati; a vas, gospodine, molim da me poduprete u ovoj nameri i da nii pomognete da nađem ono lice koje mi može biti vođ i pod čijim bih nadzorom sa sigurnošću mogao koračati putem kojim sam pošao.

DON LUJ Ah, sine moj, kako lako oživi ocinska ljubav i kako na najmanju reč kajanja brzo iščeznu sinovljeve uvrede! Već se više i ne sećam bola koji si mi naneo, sve je zbrisano ovim rečima koje sam od tebe čuo. Još se ne snalazim, priznajem; plačem od sreće; zadovoljene su sve moje želje, i odsada ništa više ne tražim od neba. Poljubi me, sine moj, i preklinjem te da ostaneš pri svojoj pohvalnoj odluci. Iz ovih stopa hitam da srećnu vest odnesem tvojoj majci, da s njom podelim ovo veliko ushićenje i zahvalim nebu što te je nadahnulo ovako pobožnim odlukama.

POJAVA II

Don Žuan, Zganarel

ZGANAREL Oh, gospodine, kako sam srećan što vas vidim izmenienog! Već odavno sam to čekao; a sad, neka je nebu hvala, sve su mi želje ispunjene.

DON ŽUAN Besan sam na tebe, zvekane!

ZGANAREL Kako, zvekane?

DON ŽUAN Nego šta! Ti već uzimaš za gotov novac ovo što sam maločas rekao i misliš: što mi je na jeziku, to mi je i na srcu!

ZGANAREL Kako! Pa zar... Zar vi ne... Vaše... (Za sebe) O, kakav je ovo čovek! Kakav je ovo čovek! Kakav je ovo čovek!

DON ŽUAN Ne, ne, ništa se ja nisam izmenio, ja mislim isto onako kao i ranije.

ZGANAREL Zar da ne ustuknete ni pred neobičnim čudom da se statua pokrenula i progovorila?

DON ŽUAN Ima u tome odista nešto što ne razumem; ali ma šta to bilo, nije u stanju ni da uveri moj razum ni da pokoleba moju dušu; ako sam rekao kako želim da se popravim i provodim uzoran život, rekao sam to iz čiste politike, bila je to samo ratna varka, neophodna maska na koju sam bio primoran da ne bih vređao oca koji mi je potreban; a, osim toga, još i stoga da se obezbedim od stotinu raznih neprijatnosti koje bi mi ljudi mogli prirediti. Priznajem ti to u poverenju, Zganarele, i veoma se radujem što ćeš mi dušu upoznati do dna, kao i prave uzroke koji me primoravaju da ovako postupim.

ZGANAREL Kako! Ne verujete ni u šta, a još hoćete da izgledate pošten čovek?

DON ŽUAN A što da ne? Ima toliko njih koji su majstori u ovom zanatu, i istom maskom zavode svet!

ZGANAREL (za sebe) Ah! Kakav je ovo čovek! Kakav je ovo čovek!

DON ŽUAN Nema danas u tome ničega zbog čega bi se valjalo stideti; licemerstvo je pomodan grijeh, a svi pomodni grijesi važe kao vrlina. Najlakše se može izigravati ličnost uzornog čoveka. Zanimanje licemera ima danas najviše preimućstva. To je veština čije se prevare uvek poštuju, pa ako se i obelodane, niko se ne usuđuje da išta rekne protiv njih. Svi ostali ljudski grijesi izloženi su kritici, i svakome je slobodno da ih po volji napada; ali licemerstvo je neprikosnoven grijeh, koji zapuši usta celome svetu i mirno uživa u suverenoj nekažnjivosti. Saučesničkim podmigivanjem ljudi se spajaju u usko društvo jednomišljenika. Ako neko uvredi i jednoga od njih, navuče sebi na vrat i sve ostale; a oni koji se očevidno dobronamerno umešaju u stvar, oni za koje svi znaju da stvari uzimaju ozbiljno, tek oni su, velim ti, namagarčeni; lepo ti upadnu u mrežu licemera i slepo podupiru one koji samo majmunišu ponašanje ispravnih ljudi. Šta misliš, koliko ja poznajem onih koji su na ovaj način sjajnom odorom skrili sramotne postupke svoje mladosti, koji se odećom vere služe kao štitom da bi se u ovom poštovanju dostojnom ruhu ponašali kao najveći podlaci? Uzalud svi znaju njihova spletkarenja, uzalud su svi načisto s njima, oni ipak uživaju ugled među ljudima; oboriti glavu pokoji put, pokatkad gorko uzdahnuti, dvaput prevrnuti očima, i ma šta da uradimo, sve je opet u redu za ceo svet. Ja se povlačim u to odlično sklonište, tu će moja stvar biti zaštićena. Nije mi ni na kraj pameti da se odričem svojih prijatnih navika; ali ću se postarati da se sakrijem i zabavljam bez mnogo buke. A ako me razgolite, ni prstom neću maći, poveriću svoju stvar tom lepom tajnom društvu: odbraniće se ono od svih i svakoga. Najzad, to je jedini način da nekažnjeno radim sve što mi se dopada. Čak ću se uzdići do toga da budem sudija drugima, neću praštati nikome, a lepo ću govoriti, u najboljem slučaju, jedino još o sebi. A ako se neko usudi da me ma i u mislima dame, neću mu to nikad oprostiti i u prsima ću gajiti nepomirljivu mržnju prema njemu. Braneći samo nebo, osvetiću mu se; a pod ovim sjajnim izgovorom goniću svoje neprijatelje, optuživaću ih zbog bezbožnosti i nateraću na njih sve suviše revnosne braniooe morala koji će, i ne znajući tačno o čemu je reč, javno grditi, obasipati ih psovkama i suditi im po svom samovlasnom merilu. Na ovaj način se treba koristiti ljudskim slabostima, i na taj način se mudar čovek prilagođava porocima svoga stoleća.

ZGANAREL O, nebesa! Šta ja to čujem! Da bi slika bila potpuna, još vam je samo licemerstvo nedostajalo - ovo je već doista vrhunac bezbožništva. Gospodine, ovo je već i za mene suviše, i ne mogu ćutati. Radite sa mnom što god hoćete, udrite me, premlatite me, ubijte me, ako hoćete; ali moram olakšati svome srcu, veran sam vam sluga, a uz to ide i da budem iskren. Znajte, gospodine, da krčag dotle ide na vodu dok se ne razbije; a kao što vrlo dobro veli onaj, ne znam koji pisac: čovek je na ovom svetu kao ptica na grani; a grana, opet, izbija iz drveta; a ono što izbija iz drveta živi prema dobrim načelima; a dobra načela vrede više nego lepe reči; lepe reei se sretaju na dvorovima; a na dvorovima su dvorani; dvorani, pak, idu za modom; a moda je plod fantazije; fantazija je svojstvo duše; duša je ono što nam uliva život; život se svršava srarcu; smrt nas opominje na nebo; nebo je iznad zemlje; zemlja nije more; morem besne bure; bure uaraju o brodove; brodovima su potrebni dobri kormiari; dobar kormilar je oprezan; opreznost nije svojstvo mladog sveta; mlad svet treba da sluša starije ljude; stariji ljudi vole bogatstvo; bogatstvo čini ljude bogatima; bogataši nisu siromašni; siromasi imaju mnogih potreba; potrebe ne znaju ni za kakve zakone; ko živi bez zakona, živi kao divlja zver; i, prema svemu tome, vi ćete biti prokleti, i otići ćete na dno pakla.

DON ŽUAN No, divno ti rasuđuješ!

ZGANAREL Ako se ni posle ovoga ne popravite, utoliko gore po vas.

POJAVA III

Don Karlos, Don Žuan, Zganarel

DON KARLOS Don Žuane, baš dobro što smo se našli, više volim da razgovaram s vama ovde nego u vašem domu, da vas upitam na šta ste se rešili. Dobro znate po kakvoj stvari vas tražim, u vašem prisustvu sam je primio na sebe. Što se mene tiče, ne tajim da bih voleo obaviti je na miran način i nema toga što ne bih učinio da i vas navedem na ovakvo rešenje, to jest da i javno potvrdite da je moja sestra vaša zakonita žena.

DON ŽUAN (licemernim glasom) Ah, iz sveg srca bih voleo da vam mogu dati zadovoljenje koje tražite; ali samo nebo tome se odlučno protivi; dušu mi je nadahnulo odlukom da počnem nov život, i ja sada ne mislim ništa drugo osim da u potpunosti napustim sve što me vezuje za svetski život, da što pre odbacim od sebe sve svetske taštine i strogo moralnim vladanjem popravim sve grešne ispade u koje me je odveo oganj moje zaslepljene mladosti.

DON KARLOS Ova namera, Don Žuane, niukoliko ne protivreči onome što ja govorim; živeti pored svoje zakonite žene sasvim se lepo slaže sa ovim pohvalnim odlukama kojima vas je nebo nadahnulo.

DON ŽUAN Avaj, nikako! Moja odluka je ista kao i ona na koju se rešila vaša sestra; ona je odlučila da se povuče u manastir, i ova milost dotakla nas je oboje istovremeno.

DON KARLOS Za nas nije dovoljno ako se ona povuče u manastir, pošto se može tumačiti da ona to čini zbog prezira koji ste vi pokazali prema njoj i prema našoj porodici; naša čast zahteva da ona živi s vama.

DON ŽUAN Uveravam vas da je to nemoguće. I ja sam to želeo od sveg srca; čak i danas sam pitao nebo za savet o tome; ali, baš kad sam mu se obratio, čuh glas koji mi reče da uopšte ne smem više misliti na vašu sestru, jer uz nju nikako neću naći svoje spasenje.

DON KARLOS Mislite li vi, Don Žuane, da ćete nam zaseniti oči ovim vajnim izgovorima?

DON ŽUAN Ja se pokoravam glasovima neba.

DON KARLOS Zar takvim rečima mislite da me zadovoljite?

DON ŽUAN To je volja neba.

DON KARLOS Zar ste svoju sestru zato oteli iz manastira da je sada napustite?

DON ŽUAN Nebo je tako odredilo.

DON KARLOS I zar da mi otrpimo ovu ljagu na našoj porodici?

DON ŽUAN Obratite se nebu.

DON KARLOS Opet! Jednako to nebo!

DON ŽUAN Nebo tako zahteva.

DON KARLOS Dosta, Don Žuane, razumem vas. Neću vas pozivati na odgovornost ovde, ovo mesto nije za to; ali ću naći načina da se ubrzo sretnemo.

DON ŽUAN Činite što vam drago. Vi znate da mi je srce na mestu i da ću umeti da se služim mačem ako bude potrebno. Ja sad odoh ovom sporednom uličicom koja vodi manastiru; ali vam izjavljujem da nisam ja taj koji želi da se tučemo: nebo mi zabranjuje i samu pomisao na to; međutim, ako me napadnete, videćemo šta će se dogoditi.

DON KARLOS Videćemo, odista, videćemo.

POJAVA IV

Don Žuan, Zganarel

ZGANAREL Gospodine, u kakav naopak stil ste sad opet udarili? Ta to je gore od svega dosadašnjega, i više bih vas voleo da ste ostali onakvi kakvi ste bili. Uvek sam se nadao da ćete krenuti boljim putem, ali sad već očajavam; i verujem da nebo, koje je dosad trpelo sve što ste radili, ovu poslednju strahotu više neće moći podneti.

DON ŽUAN Ta koješta, ne zna nebo baš za sve, kao što ti to misliš; i kad bi ono uvek, kad god ljudi...

POJAVA V

Don Žuan, Zganarel, Priviđenje, kao žena pod koprenom

ZGANAREL (ugledavši Priviđenje) Ah, gospodine, ovo je reč neba, ovo je opomena namenjena vama.

DON ŽUAN Kada me nebo opominje, valja da govori malo jasnije ako želi da ga razumem.

PRIVIĐENJE Don Žuanu je preostao još samo jedan trenutak da se koristi milosrđem neba; ako se sada ne pokaje, nema mu spasa.

ZGANAREL Razumete li, gospodine?

DON ŽUAN Ko se to usuđuje da tako govori? Čini mi se da poznajem taj glas.

ZGANAREL Jao, gospodine, to je Priviđenje: poznajem ga po hodu.

DON ŽUAN Priviđenje, avet ili sotona, hoću da vidim šta traži. (Priviđenje izmeni oblik i predstavlja Vreme sa kosom u ruci.)

ZGANAREL O, nebesa! Vidite li, gospodine, kako se izmenilo?

DON ŽUAN Ne, ne, nema toga što bi bilo u stanju da me uplaši; ispitaću svojim mačem da li je to telo ili duh. (Priviđenje odleti kada Don Žuan hoće da ga udari.)

ZGANAREL Jao, gospodine, priklonite se tolikim dokazima i brzo se pokajte.

DON ŽUAN Ne, ne, neka bude šta bude; ali niko neće moći da kaže kako sam se pokajao zbog onog što sam učinio. Hajdmo, pođi za mnom.

POJAVA VI

Komandantova statua, Don Žuan, Zganarel

STATUA Stani, Don Žuane: juče si mi dao reč da ćeš danas večerati sa mnom.

DON ŽUAN Tako je. Kuda treba ići?

STATUA Pruži mi ruku.

DON ŽUAN Evo.

STATUA Don Žuane, ko ogrezne u greh sam sebe osuđuje na sramnu smrt, a ko odbije milosrđe neba otvara put munjama.

DON ŽUAN Oh, nebesa! Šta ja to osećam? Sažiže me nevidljiv oganj, ne mogu više, čitavo telo mi je usijana žeravica. Jao! (Uz veliku grmljavinu i blesak, grom se sruči na Don Žuana. Otvori se zemlja i proguta ga, a odande gde je on nestao ližu veliki plamenovi.)

POJAVA VII

Zganarel, sam

ZGANAREL Eto, njegovom smrću svi su dobili zadovoljenje: uvređeno nebo, pogaženi zakoni, zavedene devojke, obeščašćene porodice, posramljeni roditelji, prevarene žene, ozlojeđeni muževi - svi su zadovoljni. Jedini sam se ja zlo proveo: posle tolikih godina služenja, sva mi je nagrada što sopstvenim očima mogu da vidim kako je bezbožnost moga gospodara kažnjena najužasnijom kaznom na svetu.